

ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนใน
โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาาสตร์ ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญาโท

ของ

ปรีชา โยธี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2551

ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนใน
โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญาานิพนธ์

ของ

ปรีชา โยธี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนใน
โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาาสตร์ ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

ปรีชา โยธี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2551

ปรีชา โยคี. (2551). *ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.พรณี บุญประกอบ ; รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม.*

วัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาตัวแปรทางสังคม ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับจิตลักษณะของนักเรียนที่สามารถอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีภูมิหลังและลักษณะชีวสังคมแตกต่างกัน 2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับ จิตลักษณะของนักเรียน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรที่เป็นนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ระดับช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) และช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 282 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ .แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุน และใช้เหตุผล แบบสอบถามการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา แบบสอบถามบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองและ แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)แบบเป็นชั้น การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – way Analysis of variance)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้เด่นชัดที่สุดโดยเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับแรก ในกลุ่มรวม รองลงมา คือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน โดยร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ได้ร้อยละ 39.0

2. ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านครอบครัว โรงเรียน (ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน) และ ตัวแปรจิตลักษณะ (ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และ การเห็นคุณค่าในตนเอง) ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนใน
โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ของ

ปรีชา โยธี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ ..... เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

(อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ)

FAMILY, SCHOOL AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS FACTORS
RELATED TO EMOTIONAL INTELLIGENCE OF STUDENTS IN THE PROJECT OF
PROMOTING ABILITY TO LEARN MATHEMATICS AND SCIENCE IN SCHOOLS
UNDER THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
PREECHA YOTEE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Science Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srikharinwirot University

May 2008

Preecha Yotee. (2008). *Family, school and psychological characteristics factors related to emotional intelligence of students in the project of promoting ability to learn mathematics and science in schools under the Basic Education Commission in Bangkok*. Master thesis, (Applied Behavioral Science Research). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Dr. Pannee Boonprakob , Assoc. Prof. Dr. Oraphin Choochom.

The objective of the study was to investigate 1) social factors (family factors and school factors) and students' psychological characteristics factors explaining students' emotional intelligence in the project of promoting ability to learn mathematics and science in whole group and sub groups ; 2) interaction effects of social factors (family factors, school factors) and students' psychological characteristics factors on students' emotional intelligence in the project of promoting ability to learn mathematics and science.

The sample comprised of 282 students in the project of promoting ability to learn mathematics and science in level 3 (Mathayom 2) and level 4 (Matthayom 5) of schools under the Basic Education Commission in Bangkok.

The data were collected by using questionnaires : personal data and background questionnaires, emotional intelligence questionnaires, love and reasoning rearing oriented technique, parental modeling of emotional intelligence, happiness in learning climate questionnaires, teacher and student relationship questionnaires, self control questionnaires, self-esteem questionnaires. The SPSS Version 15 (Statistical Package for the Social Science) was used for analyzing the data by Basic Statistic data, Multiple Regression Analysis and Two-way Analysis of Variance.

Research results were summarized as follows :

1. Self-esteem was the first factor to predict students' emotional intelligence. Parental modeling of emotional intelligence and self control were second and third factors respectively to predict students' emotional intelligence. These factors could predict 39.0% of students' emotional intelligence in the project of promoting ability to learn mathematics and science.

2. No interaction effects of social factors (i.e. rearing included love reasoning – oriented technique , parental modeling of emotional intelligence pattern, environment support to happiness in learning and teacher and students relationship) and psychological characteristics factors (i.e. self control, self-esteem) on students' emotional intelligence in the project of promoting ability to learn mathematics and science were found.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน อีกทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ อาจารย์ ดร.สุภาพร ณะชานันท์ และ อาจารย์ ดร.จรัล อุ่นฐิติวัฒน์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องในเนื้อหาของเครื่องมือวัดในการทำวิจัยนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี และ รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ ที่ให้ความกรุณาในการสอบปากเปล่า

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาตามหลักสูตรสาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบคุณ เพื่อนๆ นิสิตทุกคนในสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ทั้งเพื่อนรุ่นพี่ และเพื่อนร่วมรุ่นเดียวกันที่ให้คำชี้แนะในการทำวิจัยในครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ

ปรีชา โยธี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
นิยามปฏิบัติการ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
สมมติฐานในการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์	
ความฉลาดทางอารมณ์.....	13
ความหมายและความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์.....	14
โครงสร้างและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์.....	16
แนวคิดทฤษฎีที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์.....	21
ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	22
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลกับความฉลาดทางอารมณ์ของ	
นักเรียน.....	22
การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาด้วยความฉลาด	
ทางอารมณ์.....	28
บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนกับความฉลาดทางอารมณ์.....	31
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนกับความฉลาดทางอารมณ์.....	36
จิตลักษณะกับความฉลาดทางอารมณ์.....	39
ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนกับความฉลาดทางอารมณ์.....	40
การเห็นคุณค่าในตนเองกับความฉลาดทางอารมณ์.....	42
ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง.....	48

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการ	50
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	51
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การหาคุณภาพเครื่องมือ	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	60
ตอนที่2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทำนายความฉลาดทางอารมณ์	63
ตอนที่3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมและจิตลักษณะที่ส่งผลต่อความฉลาดทาง อารมณ์	65
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	72
สรุปผลการวิจัย	74
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 1	75
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 2	77
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 3	79
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 4	80
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 5	81
.....	81
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 6	83
อภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 7	84
ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ	85
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	86
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	98
ประวัติย่อผู้วิจัย	120

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลัง ทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย.....	60
2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	61
3 แสดงค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ พิจารณาตาม ตัวแปร ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยจิตลักษณะ	62
4 ร้อยละการทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนายของตัวแปรอิสระ ด้านปัจจัยทาง สังคม และจิตลักษณะ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	63
5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	65
6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง	67
7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	68
8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ การเห็นคุณค่าในตนเอง	69
9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน.....	70

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง

หน้า

- 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียน
ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
พิจารณาตามตัวแปร สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน
และ การเห็นคุณค่าในตนเอง 71

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 10

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และชาติ จะต้องมี การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปตามยุคสมัยทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆในสังคม การปฏิรูปการศึกษาได้เกิดขึ้นมา ครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ทัดเทียมกับประเทศในแถบ ยุโรป จนถึงปัจจุบันได้ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีพ.ศ.2542 ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูป การศึกษาครั้งใหญ่ ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ความสำคัญผลสำเร็จของการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นตัว ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สมชัย วุฒิปรีชา . 2547 : 5-7) ในการจัดกระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมเด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ทั้งในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงาน ทัศนศิลป์ ดนตรี กีฬา และความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งเด็กเหล่านี้จะต้อง จัดรูปแบบให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ดนตรีและอื่นๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งสภาพความเป็นจริงแล้ว จะมุ่งเน้นพัฒนาสติปัญญาซึ่งเห็นว่าคนเรียน เก่งจะประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งในด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ สังคมปัจจุบันจึงให้ ความสำคัญของสติปัญญาเป็นอันดับต้น โรงเรียนมุ่งเน้นความสำคัญกับสติปัญญา โดยการคัดเลือก เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง ไปเรียนในหลักสูตรพิเศษจัดคัดแยกเด็กตามระดับความสามารถของ สติปัญญา ตลอดจนให้ความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมองข้ามความสำคัญของการ พัฒนาด้านอารมณ์และสังคมของนักเรียน (คมเพชร จัตรศุกกุล.2545 : 1-2)

โครงการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถทางสติปัญญา ในประเทศไทยได้เกิด ขึ้นมาช้านานแล้วเป็นการถ่ายทอดจากครูไปสู่ลูกศิษย์ เป็นการจัดการศึกษาเป็นรายบุคคลโดยสอนใน เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แก่ผู้สืบทอดศิลปะวิทยาการนั้นๆ ต่อมาได้มีการจัดระบบการศึกษาตามแนว ตะวันตก จึงมีการพัฒนาเด็กนักเรียนในโครงการต่างๆในรูปแบบต่างๆที่หลากหลายกันไปอย่างเช่น โครงการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(พสวท.) โดยสถาบันส่งเสริม การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สสวท.) โครงการค่ายส่งเสริมโอลิมปิกวิชาการและพัฒนา มาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษา(สอวน.) หรือโครงการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ เป็นต้น โครงการต่างๆเหล่านี้จะกระตุ้นให้โรงเรียนต่างๆได้จัดการศึกษาเพื่อผลิตนักเรียน

ที่มีสติปัญญาดี เพื่อเข้าร่วมแข่งขันในโครงการต่างๆ เวทีต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยใช้ชื่อโครงการในการส่งเสริมทางการเรียนแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานศึกษาแต่มีจุดประสงค์เดียวกันที่จะส่งเสริมความสามารถทางการเรียนให้โดดเด่นด้านสติปัญญา เด็กกลุ่มนี้จึงเป็นเด็กที่เก่งซึ่งอาจจะมี ความเก่งทางด้านเดียวแต่ขาดทักษะสำคัญในชีวิต อยู่ในสภาวะของความตึงเครียด ปรับตัวไม่ได้ ขาดสมาธิลูกลึกลับ (เทอดศักดิ์ คงเดช .2543 : 18) อาจจะทำให้ความสามารถถดถอยลงได้เนื่องจากขาดความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ตนเองได้ ผลตามมาอาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนได้ โกลแมน (คมเพชร ฉัตรสุภากุล.2545 :1-3 ;อ้างอิงจากGoleman .1998 : 31) ได้กล่าวว่า เซอร์ปัญญา (Intellectual) ว่าเป็นพื้นฐานการทำงานของสมองชั้นนอกสุดหรือที่เรียกว่า นิโอโคโรเทค (Neocortex) ส่วนอารมณ์เป็นการทำงานของสมองส่วนกลางหรือเรียกว่า ซับคอร์เทค (Subcortex) ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึงต้องทำหน้าที่ผสมผสานกันของสมองทั้งสองส่วน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี (สวณีย์ วีระพันธ์.2546;อ้างอิงจาก Gibbs .1995: 24-31) ที่กล่าวว่าเซอร์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันไม่มากนักน้อย เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความคิดและความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน คนฉลาดเป็นคนละเอียดอ่อนเข้าใจยาก หรือแม้แต่ว่าคนฉลาดมีแต่อารมณ์ หงุดหงิด โกรธง่ายวุ่นวายใจอยู่ตลอดเวลาและที่สุดแล้วจะส่งผลต่อความคิดและการกระทำของบุคคลนั้น ตรงกับนักการศึกษาในประเทศไทยมีแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดย วีระวัฒน์ ปันนิตานัย (มีนมาลย์ สุภาพล. 2548 : 4 ;อ้างอิงจากวีระวัฒน์ ปันนิตานัย.2542) กล่าวว่าความสำเร็จเป็นผลรวมของเซอร์ปัญญากับความฉลาดทางอารมณ์ ความสำเร็จในการเรียนปัจจัยที่มีบทบาทอย่างมากคือ เซอร์ปัญญากับความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนความสำเร็จในชีวิต เช่นการปรับตัว การครองตนและชีวิตคู่ ปัจจัยที่มีบทบาทมากคือความฉลาดทางอารมณ์ จะมีบทบาทอย่างมากหลังจากที่บุคคลนั้นสำเร็จการศึกษาแล้วและก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงาน และ เทอดศักดิ์ คงเดช (กันตวรรณ มีสมสาร. 2544 : 1 ; อ้างอิงจากเทอดศักดิ์ คงเดช .2543) กล่าวว่า ความฉลาดทางความคิดหรือสติปัญญานั้นสามารถทำนายผลการศึกษาในโรงเรียนได้ค่อนข้างดี แต่ไม่สามารถทำนายความสำเร็จเมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้วได้ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึงเข้ามามีบทบาทโดยจะเป็นตัวชี้ว่าบุคคลจะทำงานได้ดีหรือไม่ มีความสุขและสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีหรือไม่ และ กรมสุขภาพจิต(2543) กล่าวว่า สุขภาพจิตมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความฉลาดทางอารมณ์ คนที่มีสุขภาพจิตดีน่าจะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ซึ่งตรงกับความหมายของกรมอนามัยโลกว่า สุขภาพจิตเป็นเรื่องของจิตใจ ผู้มีสุขภาพจิตดีมีจิตที่เป็นสุข สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพและรักษาสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและปราศจากอาการโรคจิต โรคประสาท ได้มีการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนโดยบาแตสตีนิ (คมเพชร ฉัตรสุภากุล .2545 :15;อ้างอิงจาก Batastini . 2001 : online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความเป็นผู้นำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 18 โรงเรียน ที่ได้รับรางวัลจากการเข้าร่วม Champions of Caring Program ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นผู้นำของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 ส่วนความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากสภาพปัญหาและแนวคิดต่างๆจะให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งจะมีส่วนให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นคนดี และมีคุณธรรม ดังนั้นการที่บุคคลจะเป็นผู้มีความสามารถ มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจนั้น ทุกส่วนของสังคมจะเข้ามามีบทบาทตั้งแต่แรกเกิด โดยเริ่มจากครอบครัว จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น ในทุกๆด้านตั้งแต่การเจริญเติบโต สุขอนามัย ความรู้ความสามารถ ลักษณะนิสัย ตลอดจนการเสริมสร้างทางด้านคุณธรรมจรรยา (ผกา สัตยธรรม.2545 : 1-2) ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคคล จะเป็นเด็กธรรมดาหรือเด็กที่เก่ง หากได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ให้ความอบอุ่น ฝึกสอนทักษะพึ่งตนเอง การตัดสินใจ ระเบียบวินัย รู้จักขอบเขตของการกระทำ พร้อมกับความรับผิดชอบต่อตนเอง และหน้าที่ต่อสังคม เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ รู้จักเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ รู้กาลเทศะ จึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่เก่ง เป็นคนดี และมีความสุข (วิสา เบ็ญจะมโน .2544 :38) ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ของเด็ก ดังได้มีการศึกษาไว้ เช่นการศึกษาของ สวเนียร์ วีระพันธ์ (2546) ได้ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีอิทธิพลทางตรงและส่งผลในทิศทางบวก ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สุภาสิณี นุ่มเนียม (2546:90) ได้ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลมาก เป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะมีพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อหน้าที่มากกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย หากในทางกลับกันมีการเลี้ยงดูลูกอย่างเข้มงวดเกินไป พ่อแม่ใช้อำนาจมากกว่าเหตุผล ตั้งความหวังลูกไว้สูง หรือให้การปกป้องเด็กจนเกินไป ทำให้เขาไม่รู้จักพึ่งตนเองหรือรับผิดชอบ บางคนถูกทอดทิ้ง การแตกแยกของครอบครัว เด็กก็จะมีปัญหาทั้งทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีความเครียด ขี้บ่นขี้ใจ และขาดความอบอุ่น ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ เช่นการเก็บกด ก้าวร้าว ชอบทำรุนแรง ชักจูงง่าย ดื้อยา หรือมีปัญหาต่างๆมากมาย ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคคลในระยะแรก หากได้รับการดูแลอย่างดี ได้รับการส่งเสริมพัฒนาในด้านต่างๆอย่างดีเยี่ยม ลูกหรือเยาวชนก็จะมีคุณสมบัติทั้งทางร่างกายและจิตใจ เข้มแข็งและเป็นผู้เฉลียวฉลาดมีความสามารถตั้งแต่เยาว์วัย (ผกา สัตยธรรม.2545 : 2)

นอกจากครอบครัวแล้ว โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมแห่งที่สองที่มีความสำคัญอย่างมากต่อเด็ก เด็กต้องใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนวันละไม่น้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อวัน ต้องติดต่อสัมพันธ์กับครูและเพื่อนนักเรียน โรงเรียนจึงมีอิทธิพลในการสร้างความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆของเด็ก โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศการเรียน และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จะเป็นส่วนสำคัญต่อการปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ตลอดจนอุปนิสัยของเด็กได้มาก และจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กนักเรียน ให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และยังทำให้เด็กนักเรียนเกิดความประทับใจ พอใจ อบอุ่นใจ ภาคภูมิใจ และเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน หากในทางตรงกันข้าม ถ้าบรรยากาศการเรียนไม่ดี ความสัมพันธ์กับครูและเพื่อนไม่ดี จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกขาดความรัก ความผูกพันต่อโรงเรียน เบื่อหน่าย และจะส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของเด็กนักเรียนในที่สุด (จิรวัดนา มั่นยืน ;และ รุ่งทิพย์ สมานรักษ์ . 2546 : 14 – 16) และในส่วนตัวของเด็กนักเรียนเองซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นวัยที่สำคัญซึ่งถือวาระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต กำลังพัฒนาจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองมากมาย เป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ เป็นวัยที่อยู่ในระยะพัฒนาเอกลักษณ์และบทบาทของตน ประสบกับการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม(สวนีย์ วีรพันธุ์.2546 : 2 ; อ้างอิงจากErickson.1959 : 91) และเด็กในวัยนี้จะมีลักษณะเด่นหลายประการ เช่นมีความต้องการและปรารถนาสิ่งใหม่ๆ เริ่มรู้จักรับผิดชอบ ต้องการอิสระ ชอบแสดงความคิดเห็น และกระทำการต่างๆตามลำพังโดยเชื่อในความสามารถของตนเอง มีสติปัญญาและความคิดเจริญก้าวหน้า มองโลกที่กว้าง สนใจที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มพูนความสามารถของตนเอง ประสบความสำเร็จต่างๆและความรู้สึกด้านสัมผัสตัว มีความสนใจใหม่ๆ ในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านดนตรี วรรณกรรมและศิลปกรรมต่างๆ ตลอดจนค่านิยมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม (สุชา สุขอม.2537 : 63-68) สิ่งต่างๆเหล่านี้วัยรุ่นสามารถควบคุมตนเอง ออกล้นต่อสิ่งยั่วยุต่างๆได้หรือไม่ สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำ มีความมั่นใจที่จะตอบรับหรือปฏิเสธค่านิยมต่างๆได้

การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ได้มีผู้ศึกษาไว้เพื่อหาคำตอบ โดยมีปัจจัยตัวแปรที่เป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ ที่แตกต่างกันไป งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาถึงความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้แนวคิดการรู้คิดทางสังคม (Social cognitive Theory) ที่มุ่งเน้นความสำคัญของพฤติกรรมของบุคคลจากปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อกันคือ ปัจจัยส่วนบุคคลที่เน้นลักษณะภายในตัวบุคคล กับปัจจัยสภาพแวดล้อม หรือปัจจัยทางสังคมที่เป็นสาเหตุภายนอกของบุคคล เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม ครอบครัว โรงเรียน และวัฒนธรรม เพื่ออธิบายความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวแปร ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับจิตลักษณะของนักเรียนที่สามารถอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีภูมิหลังและลักษณะชีวิตสังคมแตกต่างกัน

2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับ จิตลักษณะของนักเรียน ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า บทบาทของครอบครัว โรงเรียน และลักษณะทางจิตของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไร เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนให้เหมาะสมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนในโรงเรียนที่จัดโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียนมีประชากรทั้งสิ้น 1,120 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่3(มัธยมศึกษาปีที่2) และนักเรียนระดับช่วงชั้นที่4(ชั้นมัธยมศึกษาปีที่5) ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 โรงเรียน เลือกลุ่มตัวอย่างในระดับช่วงชั้นที่3(มัธยมศึกษาปีที่2)จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ40คน และระดับช่วงชั้นที่4(มัธยมศึกษาปีที่5) จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40คน ได้นักเรียนที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน

3.ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยด้านครอบครัว

- การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล
- การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา

ปัจจัยด้านโรงเรียน

- บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้
- สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

จิตลักษณะ

- ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน
- การเห็นคุณค่าในตนเอง

ตัวแปรตาม คือ

ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1.นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หมายถึง นักเรียนที่เข้าร่วมในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นโครงการห้องเรียนพิเศษคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่โรงเรียนจัดการเรียนการสอน

2.โรงเรียนในสังกัดงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

นิยามปฏิบัติการ

1.ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง การที่เด็กนักเรียนรายงานถึง ความสามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองว่าเป็นเช่นไร การรู้จักผ่อนคลายและควบคุมการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมไปในทิศทางที่สังคมยอมรับ สร้างความหวังและกำลังใจให้กับตนเองอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น มีความสัมพันธ์ที่ดีโดยมีอารมณ์และความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น โดยมีโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกลแมน (Goleman.1998)ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1) การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึก มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา สำรวจและประเมินตนเองได้ตรงตาม

ความเป็นจริง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถและค่ามีคุณค่า

2) การจัดการกับอารมณ์ตนเอง หมายถึง การควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองให้อยู่ในสภาพปกติ สามารถสะกดกลั้นอารมณ์ ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แสดงออกได้เหมาะสมตามสถานการณ์มีจิตใจหนักแน่น มั่นคง จัดการกับอารมณ์ได้เหมาะสม ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี มีวิธีการในการคลายเครียดที่เหมาะสม

3) การจูงใจตนเอง หมายถึง การสร้างความคาดหวัง และให้กำลังใจตนเอง เพื่อให้ได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ย่างยากซับซ้อน มองโลกในแง่ดี เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อ กระตือรือร้นในการทำงาน พยายามหาวิธีปัญหาและปรับปรุงงานเพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จ สามารถรอคอยโอกาสเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ดีกว่า มีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ

4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจและรู้จักในอารมณ์ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น สามารถแปลความหมายของอารมณ์ความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่นได้ รู้ถึงความรู้สึกนึกคิด มุมมองของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถคาดเดาคาดคะเน และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้ดี รู้ถึงทัศนคติความคิดของคนในกลุ่ม คาดคะเนสถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

5) การมีทักษะทางสังคม หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นมิตรกับบุคคลได้ทุกประเภท ให้ความร่วมมือและแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่นได้ ร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย สามารถเจรจาต่อรองแก้ไขและยุติปัญหาได้อย่างเหมาะสม เต็มใจให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

การวัดความฉลาดอารมณ์ได้นำแบบวัดของ สุภาพร พิสิฐพัชร์ (2543) และ คมเพชร ฉัตรสุภกุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) มาปรับปรุง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อความประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 6 ระดับ เริ่มจาก "จริงมากที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่ามีความฉลาดอารมณ์สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

2. การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล หมายถึง การที่เด็กนักเรียนรายงานว่า บิดามารดามีการปฏิบัติต่อตนเองได้แก่ การแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตรของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดบุตร ได้กระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุตรมากน้อยเพียงใด มีความสนิทสนม การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย สามารถอธิบายเหตุผลให้แก่บุตรขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร ตลอดจนการ ให้อาหารและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตร มากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง วัดโดยใช้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วณิชานนท์ (2536) มาปรับใช้ให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

แบบวัดเป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนให้เหตุผล ในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

3.การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา หมายถึง การที่เด็กนักเรียนได้สังเกตเห็นบิดามารดาแสดงออกทางอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และให้กำลังใจผู้อื่นเมื่อมีความทุกข์ใจ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาวัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบบวัดเป็นแบบประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

4.บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกถึงบรรยากาศในห้องเรียนว่าเป็นห้องเรียนที่อบอุ่น มีความเป็นกันเอง ไม่เครียด ครูผู้สอนให้ความรักและความปลอดภัย ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ มีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถของตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลด้วย การวัดบรรยากาศการเรียนรู้จะนำแบบวัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนของทวิศิลป์ สารเสน(2543) และแบบวัดการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาคีรีบูรณ จงวุฒิเวศย์ และคณะ(2540) มาปรับปรุงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบวัดแบบประเมินค่า 6 ระดับ เริ่มตั้งแต่ “มากที่สุด” จนถึง “น้อยที่สุด” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนในระดับมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

5.สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การรายงานจากการรับรู้ของเด็กนักเรียนว่าการปฏิบัติตนและการแสดงออกของครูต่อนักเรียน มีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดสนิทสนม มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และครูสามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ยังของนักเรียนได้ การวัดความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ได้นำแบบวัดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนของสุภาสิณี นุ่มเนียม (2546) มาปรับปรุงดัดแปลงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” “ไม่จริงเลย” จนถึง ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนในระดับสูงกว่า ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

6.ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึง การที่นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการมองเห็นความสำคัญของผลการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักคาดการณ์ไกล อดทนที่จะรอผลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนที่จะรับผลเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน และการรู้จักควบคุมตนเองให้สามารถทำงานได้อย่างขยันขันแข็ง กระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ละเว้นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้โดยไม่

ต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก การวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ใช้แบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน , งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2536) มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราประเมิน 6 ระดับ จาก“จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

7.การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลเห็นความสำคัญและคุณค่าของตนเอง เท่าเทียมกับผู้อื่น มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่มีต่อตัวเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น และสังคม มีความสามารถทางร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา ในการกระทำใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของตนได้ และรวมถึงความรู้สึกว่าตนเองมีเกียรติมีศักดิ์ศรี การวัดการเห็นคุณค่าในตนเองผู้วิจัยจะนำแนวคิดของมาสโลว์ และแบบสอบถาม FSC ฉบับภาษาไทย ของ สุวรรณิ พุทธิศรี และชัชวาล ศิลปะกิจ มาปรับปรุงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการรู้คิดทางสังคม (Social cognitive theory) ของแบนดูรา (Bandura.1986:23-24) ที่กล่าวถึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทางความรู้ ความคิด และปัจจัยอื่นๆภายในตัวบุคคล กับพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน

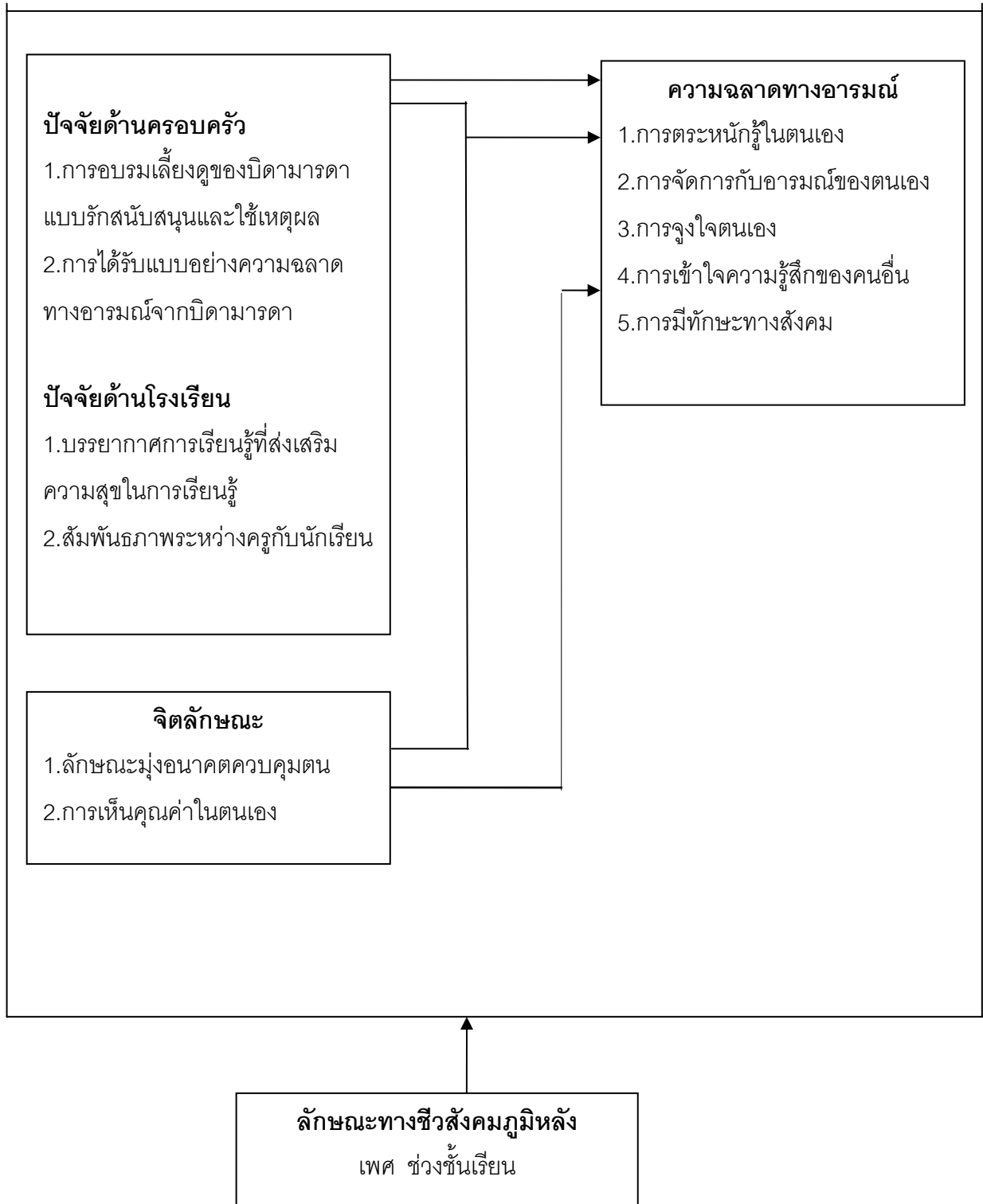
ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดการรู้คิดทางสังคม (Social cognitive Theory เป็นปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1.ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และปัจจัยด้านโรงเรียน ได้แก่ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

2.จิตลักษณะของนักเรียนประกอบด้วย ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และการเห็นคุณค่าในตนเอง

โดยเสนอกรอบแนวคิดดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆในงานวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย สามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ตัวแปรปัจจัยทางสังคม และตัวแปรจิตลักษณะ สามารถร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีเพศและช่วงชั้นเรียนต่างกัน
2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนให้เหตุผลมาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม
3. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนให้เหตุผลมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม
4. นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม
5. นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม
6. นักเรียนที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้มาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม
7. นักเรียนที่ได้รับสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงขอเสนอการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ความฉลาดทางอารมณ์

แนวคิดทฤษฎีที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ด้านครอบครัว

-การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสุนนและใช้เหตุผล

-การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา

ด้านโรงเรียน

-บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้

-สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

-ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

-การเห็นคุณค่าในตนเอง

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง

-เพศ

-ช่วงชั้นเรียน

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 วรรค 4 “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น” ดังนั้นการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพในทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการวิจัย มีทักษะในการจัดการ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสื่อสารและทำงานได้อย่างเหมาะสม สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีคุณธรรมมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ พร้อมทั้งอนุมัติให้จัดดำเนินโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนานักเรียน พร้อมทั้งเตรียมกำลังคนเพื่อการแข่งขันในระดับสากลต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เร่งรัดพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ให้เป็นนักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย ที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานโลก 2) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความสนใจคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีความเข้าใจและรักในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการวิจัย

วิธีดำเนินการ โดยการคัดเลือกนักเรียน พิจารณาความต้องการของนักเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ มีการทดสอบด้วยแบบทดสอบต่างๆคือ แบบทดสอบความรู้ แบบวัด IQ ทดลองปฏิบัติการในห้อง LAB และเข้าค่ายทำกิจกรรม โดยรับจำนวนห้องละ 40 คน จัดแยกห้องจากห้องปกติ สำหรับหลักสูตร ประกอบด้วย หลักสูตรของโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ หลักสูตรของสสวท. และหลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้นเอง ตัวอย่างเช่น จัดหลักสูตรให้มีสาระเพิ่มเติมเพิ่มขึ้น 3 วิชา วิชาละ 2 คาบ ต่อสัปดาห์ จัดการสอนเสริมความรู้พิเศษให้นักเรียนแยกเป็นกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 20 คน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวันเสาร์ 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น เข้าค่ายเสริมทักษะ วิทยุ-คณิต ค่ายภาษาอังกฤษ ค่ายธรรมมะ หรือการช่วยเหลือสังคม

การประเมินผลโครงการ นักเรียนร้อยละ 90 ขึ้นไปมีคุณลักษณะในระดับดี ถึงดีมากดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจหลักการทางด้าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการวิจัย
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนและส่วนรวม สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย.2550:38)

ความฉลาดทางอารมณ์

ความหมายและความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

เป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามที่สังคมปรารถนา ระบบการศึกษาที่ดีจะต้องสร้างให้บุคคลประสบความสำเร็จ ซึ่งรวมไปถึงความสำเร็จในการเรียน การประกอบอาชีพ และความสำเร็จในชีวิต อาจสรุปโดยรวมได้ว่า "ต้องการความสำเร็จและความสุข" ความสำเร็จและความสุขนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล บางคนเป็นคนเก่งมีความสามารถทางสมองดี มีความคิดอ่านที่ปราดเปรื่อง มีเชาวน์ปัญญาสูง หรือไอคิวสูง เรียนเก่ง จนประสบความสำเร็จในการเรียนสามารถสอบผ่านการคัดเลือกเข้าทำงานในตำแหน่งดีๆ ในหน่วยงานต่างๆ แต่เมื่อทำงานบางคนมีปัญหา ไอคิวสูงๆ ไม่สามารถประสบความสำเร็จในการทำงาน ไม่สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ มีปัญหาในการควบคุมอารมณ์และมนุษย์สัมพันธ์ ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถใช้ศักยภาพหรือความเก่งที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลอื่นในการทำงาน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 8 - 9) และสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องพัฒนาใน 3 ด้าน คือความรู้ ความคิด (Cognitive) ด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective) และด้านพฤติกรรม การแสดงออก(Behavior) เนื่องจากทั้ง 3 ด้าน เป็นการผสมผสานกันในชีวิตประจำวัน แต่ในความจริงเราเน้นในเรื่องการพัฒนาความรู้ ความคิด และด้านทักษะมากกว่าการพัฒนาอารมณ์ ซึ่งในแต่ละวันเราจะใช้อารมณ์กันมาก แต่ไม่ได้พัฒนาหรือสนใจด้านอารมณ์กันอย่างจริงจัง ความสำเร็จและความสุขในชีวิตนอกจากความสามารถด้านความคิด สติปัญญาและความชำนาญด้านต่างๆแล้ว การรู้จักใช้อารมณ์อย่างเฉยฉานลด รู้ลดมีวิธีการใช้อารมณ์ไม่ให้เกิดความเครียดจัดการกับอารมณ์ได้ อารมณ์จะดีขึ้นความเครียดลดลง ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น(นันทนา วงศ์อินทร์.2543: 20)

ความฉลาดทางอารมณ์(Emotional Intelligence) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล ในยุคที่ภาวะโลกปัจจุบันต้องมีการแข่งขันกันสูง การสื่อสารแบบไร้พรมแดนในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามากำหนดบทบาทให้กับชีวิตของบุคคลและสังคมมากขึ้น ความฉลาดทางอารมณ์มีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 3 กลุ่ม คือ

1. แนวคิดทางด้านจิตวิทยา เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างทางจิตวิทยา (Psychological Constructs) มีนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ที่น่าสนใจมี บาร์ออน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 9 -10 ;อ้างอิงจาก Bar-On , 1992) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นองค์ประกอบของความสามารถด้านส่วนตัว อารมณ์และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ คูเปอร์และซาวาฟ (ทศพร ประเสริฐสุข . 2543 : 9 -10; อ้างอิงจาก Cooper ;& Sawaf , 1997) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้คิดในความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับ

ตนและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง นำความคิดและการกระทำได้อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิต และสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อทุกคน โกลแมน (ทศพร ประเสริฐสุข . 2543 : 9 -10 ;อ้างอิงจาก Goleman ,1998) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น จนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ แนวคิดทางจิตวิทยาจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นศึกษา พฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ของมนุษย์ ทำให้สามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

2.แนวคิดทางศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยเราที่มีผู้นับถือมากที่สุดพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ตามคำตะวันตกว่า Emotional Intelligence ซึ่งแปลว่าความสามารถทางอารมณ์หรือปรีชาเชิงอารมณ์หรือเจตโกศลหรือเจตโกวิทว่า การใช้ปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับ แก้ ปลดปล่อยจิตใจ หรือที่เรียกว่าอารมณ์ให้เป็นอิสระพ้นจากการถูกบีบคั้นจากสภาพแวดล้อม มีอารมณ์และความรู้สึกที่ก่อเกิดเป็นคุณต่อตนเองและผู้อื่น มีการปรับตัวและพัฒนาความสามารถหรือปรีชาเชิงอารมณ์ให้มีดุลยภาพทางจิตใจ โดยมีเมตตา ไมตรี เสียสละ น้ำใจเอื้อเฟื้อ ทำให้อารมณ์มีกิเลสน้อยลง และจะตอบสนองอารมณ์เชิงสร้างสรรค์มากขึ้นเรื่อยๆ พระราชวรมุนี (ปิยวรรณ เลิศพานิช .2547: 11;อ้างอิงจาก พระราชวรมุนี .2542) ได้ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ว่า การใช้ปัญญากำกับกับการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งถ้าขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังตาบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะมากำกับชีวิตของเราให้กับการแสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง แนวคิดทางศาสนาจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นที่การขัดเกลาจิตใจที่ดีของมนุษย์ ทำให้สามารถเข้าใจตนเองและสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้โดยมีความอดกลั้น รู้จักข่มใจตนเอง อยู่ในกรอบแห่งความดี มีความสงบสุข

3. แนวคิดทางสังคมวิทยา มองการกระทำของบุคคลว่ามีสาเหตุมาจากสังคมที่เป็นปัจจัยภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั่วไปของมนุษย์ รวมทั้งปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นและปรากฏออกมาจากการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กันและมีการกระทำระหว่างกัน เป็นการกระทำของมนุษย์โดยมนุษย์และเพื่อนมนุษย์ โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มอบรม สั่งสอน หรือขัดเกลาให้ผู้ที่เป็สมาชิกของกลุ่มได้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติรวมทั้งคุณค่าต่างๆที่สังคมกำหนด เพื่อสมาชิกของสังคมจะได้ดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุขเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รวมทั้งอบรมนิสัยไปในทางที่ดีตามที่สังคมต้องการ ละชั่ว ทำดี ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ช่วยตนเองและบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นคนดีของมวลมนุษยชาติและเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม (ปิยวรรณ เลิศพานิช. 2547: 29) ซึ่งแนวคิดทางสังคมวิทยาจะมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยอาศัย

ระเบียบวินัยไม่ให้กระทำตามความพึงพอใจของตนเอง มีความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

สำหรับงานวิจัยนี้จะนำแนวคิดทางจิตวิทยามาศึกษา และจากความหมายความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผู้ให้ไว้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองว่าเป็นเช่นไร รู้จักผ่อนคลายและควบคุมการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมไปในทิศทางที่สังคมยอมรับ สร้างความหวังและกำลังใจให้กับตนเองอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้รับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น มีความสัมพันธ์ที่ดีโดยมีอารมณ์และความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

โครงสร้างและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

แนวคิดของสโลเวย์และเมเยอร์(อัจจรา สุขารมณ ;และ อรพินทร์ ชูชม.2548: 12-16; อ้างอิงจาก Salovey ;& Mayer : 1990) ได้แบ่งรูปแบบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบความสามารถ (Ability models) ที่เน้นบทบาททางอารมณ์และสติปัญญาที่มีปฏิสัมพันธ์กันซึ่งกันและกัน และรูปแบบผสม(Mixed models) ซึ่งรวมทั้งความสามารถทางสมองและคุณลักษณะแนวคิดระยะแรกของสโลเวย์และเมเยอร์ เป็นเรื่องของความสามารถในการปรับตัว(Adaptive abilities) ประกอบด้วย 1) การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ (Appraisal and expression of emotion) เป็นองค์ประกอบประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ของตนเอง และ องค์ประกอบประเมินค่าอารมณ์ของผู้อื่น 2) การควบคุมอารมณ์ (Regulation of emotion) ประกอบด้วย องค์ประกอบการจัดระบบอารมณ์ตนเองและการจัดระบบอารมณ์ของผู้อื่น 3)การใช้ประโยชน์ของอารมณ์ (Utilization of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบวางแผนที่ยืดหยุ่น การคิดอย่างสร้างสรรค์ ความเอาใจใส่ และการจูงใจ ต่อมาในปี1997 สโลเวย์และเมเยอร์ได้ปรับปรุงรูปแบบของความฉลาดทางอารมณ์ ที่เน้นองค์ประกอบทางการรู้คิดของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น4 ขั้นตอนเรียงจากความฉลาดทางอารมณ์จากง่ายไปหายากคือ 1) การรับรู้(Perception) การประเมิน (Appraisal) และการแสดงออก(Expression) ของอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งทั้งหมดเป็นความสามารถในการระบุอารมณ์ตนเองได้ว่า โกรธ น้อยใจหรือโมโหเพราะเหตุใด 2) การเกื้อหนุนการคิดของอารมณ์ เป็นการจัดลำดับความสำคัญของความคิด มีอารมณ์ที่ชัดเจนจดจำสิ่งต่างๆได้เป็นอย่างดีพร้อมต่อการตัดสินใจ มีความคิดที่หลากหลายทั้งในแง่บวกและแง่ลบ สามารถนำอารมณ์ตนเองให้แก้ปัญหาได้ เปิดใจกว้าง รับฟังเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ 3) การเข้าใจ การวิเคราะห์ และ การใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ เป็นความรู้สึกของอารมณ์ที่เชื่อมโยงกับคำพูดต่างๆได้ สามารถตีความหมายของอารมณ์ มีความเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อนหรือความแปรผันของภาวะอารมณ์ต่างๆ 4) อารมณ์ส่งเสริมความองคางามทางสติปัญญา สามารถเปิดใจรับความรู้สึกที่เป็นบวกและลบได้ มีการ

ไตร่ตรองความคิดใช้ความคิดให้เป็นประโยชน์ วิเคราะห์ภาวะอารมณ์อย่างมีเหตุผล บริหารจัดการกับภาวะตนเองได้

แนวคิดของ บาร์-ออน (อัจฉรา สุขารมณ ; และ อังคินันท์ อินทรกำแหง.2548 ; อ้างอิงจาก Bar-on . 1997 : 20 - 25) ได้แบ่งโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์เป็น 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) *องค์ประกอบความสามารถภายในตนเอง (Emotional Self-awareness)* ประกอบด้วย 1.1 การตระหนักในอารมณ์ตนเอง เป็นความสามารถในการเข้าใจและรู้ถึงความรู้สึกและภาวะอารมณ์ตนเอง 1.2 ความสามารถที่จะแสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ปกป้องสิทธิของตนเอง แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา 1.3 การนับถือตนเอง เคารพและยอมรับตนเองว่ามีพื้นฐานที่ดี ยอมรับในความสามารถของตน มั่นใจในตนเอง 1.4 ความเป็นสังการแห่งตน เป็นความเข้าใจศักยภาพของตนเอง เพื่อความสุขของชีวิต และเกี่ยวข้องในระยะยาวในการดำรงชีวิตที่เป็นพลังในการเพิ่มความสามารถของตน ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ 1.5 ความเป็นอิสระ สามารถที่จะชี้นำตนเองและควบคุมในการคิดและการกระทำของคุณเอง มีความเป็นอิสระที่จะวางแผนและตัดสินใจ ด้วยความมั่นใจโดยไม่คาดหวังจากสิ่งรอบๆตัว 2) *องค์ประกอบความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Component)* ประกอบด้วย 2.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นความสามารถในการตระหนัก เข้าใจ และชื่นชมกับความรู้สึกของผู้อื่น สามารถอ่านอารมณ์ของผู้อื่นได้ ห่วงใยผู้อื่นและมีความสนใจที่จะไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นความสามารถที่จะสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่พึงพอใจในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การให้และรับถึงความรู้สึกที่อบอุ่นและถ่ายทอดความสนิทสนมใกล้ชิดกัน 2.3 การรับผิดชอบต่อสังคม เป็นความสามารถที่จะแสดงตนในการให้ความร่วมมือ สนับสนุน และสร้างสรรค์สมาชิกของกลุ่มสังคมของบุคคลนั้น เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกและสนับสนุนกฎเกณฑ์ทางสังคม 3) *องค์ประกอบความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Component)* ประกอบด้วย 3.1 การแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการอธิบายถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีแนวทางในการแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหานั้นประสบผลสำเร็จ 3.2 การทดสอบตามสภาพจริง เป็นความสามารถในการประเมินความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เคยประสบมากับสิ่งที่ปรากฏอยู่จริง สามารถประเมินและจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง 3.3 การรู้จักยืดหยุ่น เป็นความสามารถในการปรับอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของบุคคล ให้เข้ากับสิ่งที่ไม่คุ้นเคย ทำนายไม่ได้ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 4) *องค์ประกอบการจัดการกับความเครียด (Stress management)* ประกอบด้วย 4.1 การอดทนต่อความเครียด เป็นความสามารถในการเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายๆ และสถานการณ์ที่ตั้งเครียด มีประสิทธิภาพในการเลือกวิธีจัดการกับความเครียด มีความรู้สึกทางบวกต่อประสบการณ์ใหม่ๆและการเปลี่ยนแปลง สามารถควบคุมความรู้สึกอยู่เหนือสถานการณ์ตั้งเครียดได้ 4.2 การควบคุมแรงกระตุ้น เป็นความสามารถที่จะอดกลั้นและชะลอแรงกระตุ้น แรงขับ มีสมรรถภาพในการยอมรับแรงกระตุ้นที่รุ่มร่าเข้ามา สามารถตั้งสติและ

ควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าว คัดค้าน และการกระทำที่ไร้ซึ่งความรับผิดชอบ 5.องค์ประกอบด้านอารมณ์ชั่วขณะโดยทั่วไป (General Mood) ประกอบด้วย 5.1 การมีความสุข เป็นความสามารถที่จะรู้สึกพึงพอใจกับชีวิตของตนเอง มีความสนุกสนานกับตัวเองและผู้อื่น ความสุขที่ประกอบไปด้วยความพึงพอใจในตนเองและสิ่งทั่วไป 5.2 การมองโลกในแง่ดี เป็นความสามารถมองในด้านที่ดีของชีวิต มีทัศนคติในทางบวก มีความหวังในชีวิต

แนวคิดของคูเปอร์และสว๊อฟ(อัจจรา สุขารมณ ;และ อรพินทร์ ชูชม.2548 : 21-22;อ้างอิงจาก Cooper ; & Sawaf : 1997) ได้เสนอรูปแบบของความฉลาดทางอารมณ์ เป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ความรอบรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy) เป็นความสามารถในการรู้จักอารมณ์ของตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง มีพลังอำนาจทางอารมณ์ มีความรับผิดชอบต่ออารมณ์ตนเอง และสามารถเชื่อมโยงอารมณ์ไปในทางสร้างสรรค์ 2. ความสมบูรณ์ทางอารมณ์(Emotional Fitness) เป็นผู้ที่เชื่อในความสามารถของตนเองที่มีอยู่ตามจริง มีความไว้วางใจเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น แสดงอารมณ์ไม่พอใจในเชิงสร้างสรรค์ และมีความยืดหยุ่น สามารถจัดการกับความขัดแย้งได้ 3. ความลึกซึ้งในอารมณ์(Emotion Depth) เป็นอารมณ์ที่มีความลึกซึ้งที่เอื้อต่อการพัฒนา มีเป้าหมายเป็นแนวทางชีวิต และมีศักยภาพในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย สำรวจตัวเองเพื่อเป็นแนวทางพอใจในชีวิต 4. ความเป็นไปได้ทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) เป็นความสามารถในการใช้อารมณ์เพื่อความคิดสร้างสรรค์ เข้าถึงปัญหาและความกดดัน

ไกลแมน (1995 : 43 - 44) ได้อ้างถึงสิ่งที่สโลเวย์(Salovey) รวบรวมไว้จากการ์ดเนอร์ (Gardner) ว่าความฉลาดส่วนบุคคลนั้นเป็นพื้นฐานและรายละเอียด ของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งสามารถอธิบายทักษะความฉลาดทางอารมณ์ ได้ 5 องค์ประกอบคือ 1.การรู้จักอารมณ์ (Knowing one's emotions) เป็นการรับรู้ความรู้สึกส่วนตัว เป็นการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับอารมณ์ความรู้สึก มีความเข้าใจในตนเองสามารถตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง 2.การจัดการเกี่ยวกับอารมณ์ (Managing emotions) เป็นการบริหารจัดการความรู้สึกของตนเอง โดยใช้ทักษะในการจัดสรรและสร้างบนความรู้สึกส่วนตัว 3. แรงจูงใจในตนเอง (Motivating oneself) มีอารมณ์ในการควบคุมตนเอง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดแรงจูงใจส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ โดยการรับรู้สิ่งต่างๆ ทำให้มีความต้องการที่จะสร้างสิ่งต่างๆที่สร้างสรรค์ได้ 4.อารมณ์ที่สามารถแยกแยะสิ่งต่างๆได้ (Recognizing emotions in others) เป็นความรู้สึกหรือความสามารถที่เป็นทักษะ ในการรับรู้ส่วนบุคคล จัดเป็นความสามารถในการบริหารส่วนบุคคล สามารถแยกแยะสิ่งต่างๆในสังคมได้ และ5.การจัดการเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ (Handling relationships) ใช้ศิลปะแห่งการปฏิสัมพันธ์ หรือการสร้างมิตรต่อผู้อื่น ต้องอาศัยทักษะการจัดการอารมณ์ตนเองกับผู้อื่น

ต่อมาในปีค.ศ.1998 โกลแมน(Goleman . 1998 : 26 – 28) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ไว้โดยแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบคือ 1.องค์ประกอบด้านความสามารถส่วนบุคคล(Personal Competence) ซึ่งเป็นความสามารถในการตัดสินใจและบริหารจัดการตนเอง ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ตนเอง (Self – Awareness) เป็นความสามารถภายในของตนเองรู้ถึงความเป็นไปได้และความพร้อมของตนเอง รู้เท่าทันและสาเหตุการเกิดอารมณ์ ประเมินจุดด้อยจุดแข็งอารมณ์ตนเองได้และมีความมั่นใจในคุณค่าและความสามารถของตนเอง 2) ความสามารถในการควบคุมตนเอง(Self – Regulation) เป็นความสามารถในการควบคุมตนเอง ควบคุมอารมณ์ที่แปรปรวนได้ เป็นคนที่รักษาความสัตย์ซื่อ เชื่อถือได้รับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ประพฤติตนอย่างมีจริยธรรม ปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงและ สามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆยอมรับแนวคิดใหม่ๆสิ่งใหม่ๆได้เป็นอย่างดี 3) การสร้างแรงจูงใจในตน (Motivation) เป็นการนำอารมณ์ตนเองไปสู่สิ่งที่มุ่งหวัง ประกอบด้วย แรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนให้ไปสู่ความสำเร็จ ยึดมั่นในข้อตกลงของกลุ่ม มีความคิดริเริ่มมีความพร้อมที่จะปฏิบัติเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม และมองโลกในแง่ดีมีความเพียรพยายามแม้จะพบอุปสรรคมากมาย 2.องค์ประกอบด้านความสามารถทางสังคม (Social Competence) เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ประกอบด้วย1) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) รู้และตระหนักถึงความรู้สึกของคนอื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่นเข้าใจการมองในมุมมองต่างๆของผู้อื่น มีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมในความสามารถของพวกเขา 2) ทักษะทางสังคม (Social skills) เป็นความสามารถในการรับมือกับอารมณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ได้ดี สามารถเข้าใจสถานการณ์และเครือข่ายทางสังคมได้อย่างถูกต้อง สามารถใช้ทักษะในการโน้มน้าวชักนำได้ และต่อรอง จัดการโต้ตอบในการร่วมมือและทำงานกับผู้อื่นได้

แนวคิดโครงสร้างและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ได้มีผู้นำแนวคิดเหล่านี้ไปศึกษา อย่างเช่น งานวิจัยของปิยวรรณ เลิศพานิช (2547) ได้นำแนวคิดโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของ โกลแมน ไปศึกษาการพัฒนาแบบการพัฒนาเชาว์อารมณ์แบบผสมผสาน โดยใช้แนวคิดจิตวิทยา ศาสนา และสังคม โดยผสมผสานทั้งสามกลุ่มแนวคิด เพื่อพัฒนาเชาว์อารมณ์ ได้แก่ สามารถรู้จักอารมณ์ตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเอง สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง สามารถรู้จักอารมณ์ของผู้อื่น และสามารถมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนวัยรุ่นอายุ 12-18 ปี จำนวน 28 คน เป็นกลุ่มทดลอง 14 คน และกลุ่มควบคุม 14 คน ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองเยาวชนที่ได้รับการฝึกด้วยรูปแบบการพัฒนาเชาว์อารมณ์ แบบผสมผสานมีเชาว์อารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 และเยาวชนในกลุ่มทดลองมีเชาว์อารมณ์สูงกว่าเยาวชนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ กำจัดภัย และ ผจงจิต อินทสุวรรณ (2546) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการวัดระดับ

ความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 974 คน ผลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเองต่ำสุด จากนั้นนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรแล้วทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวนชั้นละ 20 คน รวม 60 คน เป็นกลุ่มทดลองชายและหญิงชั้นละ 5 คน ผลพบว่า คะแนนความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ตนเองหลังการทดลองของนักเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ สวเนียร์ วีรพันธุ์ (2546) ได้ศึกษา การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 1,000 คน ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยตัวแปร เพศ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู การสื่อสารภายในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .94 แสดงว่า ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 94

การวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

การศึกษาค้นคว้าความฉลาดทางอารมณ์ ได้มีผู้ศึกษาและสร้างแบบวัด เช่น สุภาพร พิสิฐจิวพัฒนา (2543) ได้ศึกษาและสร้างแบบทดสอบเชาว์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตาม แนวคิดของแดเนียล โกลแมน เป็นแบบทดสอบมาตรฐานส่วน 4 ระดับ 150 ข้อ ลักษณะข้อคำถามที่เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันและเรื่องทั่วไป 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,435 คน ผลวิจัยพบว่า แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาทางอารมณ์ที่สร้างขึ้นมา มีค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านตั้งแต่ .739 ถึง .913 ส่วนความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .956 และในงานวิจัยของ คมเพชร ฉัตรสุภกุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างมาตรประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับวันรุ่นไทยเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และแบบวัดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ เป็นแบบทดสอบมาตรฐาน 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบส่วนบุคคล องค์ประกอบระหว่างบุคคล องค์ประกอบด้านการปรับตัว ด้านการจัดการ-บริหารความเครียด และด้านภาวะอารมณ์ทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชายหญิง อายุ 12-18 ปี กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง 1.00 – 4.00 และคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง จากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนในโครงการพัฒนาและวิจัยนำร่อง การปฏิรูปการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 6,301 คน ผลวิจัยพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของมาตรประเมินความฉลาดทางอารมณ์ โดยการสอบซ้ำห่างกัน 1

เดือน ได้ค่าแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ .71 - .87 และในปี 2545 คมเพชร ฉัตรสุภากุล ได้ศึกษาการสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่เด็กอายุ9-12ปี แบบวัดเป็นแบบเลือกตอบ 2 ข้อ จำนวน 80 ข้อ มี 6 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ตนเอง ความสามารถในการแสดงอารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และความสามารถในการเคารพกฎระเบียบ การมีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิง อายุ 9 – 12 ปี กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 -6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,765 คน ผลพบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .530 นอกจากนี้กรมสุขภาพจิตได้พัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12 – 60 ปี โดยใช้กรอบแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข มีข้อคำถามทั้งหมด 52 ข้อ มาตรฐานส่วน 4 ระดับ มี 2 ชุด สำหรับวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น(อายุ 12 – 17 ปี) และ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุ 15 – 60 ปี)

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของโกลแมน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม โดยแบบวัดนำของ สุภาพร พิสิฐพัชระ (2543) และ คมเพชร ฉัตรสุภากุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยคข้อความประกอบด้วย มาตรฐานค่า 6 ระดับ นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความฉลาดทางอารมณ์ดีกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แนวคิดทฤษฎีที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

จากแนวคิดการถ่ายทอดทางสังคม และทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม(Bandura.1986) ที่เสนอแนะว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่าง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งสามองค์ประกอบนี้ เป็นความสัมพันธ์ของการกระทำระหว่างสาเหตุของปัจจัยแต่ละตัว ซึ่งมีอิทธิพลเชิงเหตุ-ผลซึ่งกันและกัน ซึ่งหมายความว่า ถ้าองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเปลี่ยนไป ก็จะทำให้องค์ประกอบอื่นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

องค์ประกอบทั้ง3ด้านนี้เป็นการกระทำระหว่างสาเหตุของปัจจัยแต่ละตัว ซึ่งเป็นการจัดการกัน โดยใช้การแสดงออกมาจากปฏิกิริยาของปัจจัยแต่ละตัว มีการประสานสัมผัสของการกระทำระหว่างกัน ทำให้เกิดการจัดการกันขึ้นอย่างสมบูรณ์ และจะทำให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวขึ้น หลายๆ

ปัจจัยจะทำให้เกิดผลกระทบเพราะอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ เป็นความซับซ้อนที่หลากหลาย ปัจจัยที่เหมือนกันสามารถเป็นส่วนที่แตกต่างภายใต้เงื่อนไขความต่างของผลกระทบ ซึ่งปัจจัยเฉพาะเหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างหลีกเลี่ยงกันไม่ได้

ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

แนวทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม ของแบนดูรา(Bandura.1986) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกบุคคลคือ สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยทางสังคมที่บุคคลเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรที่เป็นปัจจัยทางสังคมในการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม ที่อาจเป็นสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน คือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา แบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ดังจะได้กล่าวต่อไป

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลกับ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการดำรงชีวิตของบุคคล ครอบครัวเป็นแหล่งในการอบรมเลี้ยงดู ให้การกล่อมเกลาทางสังคม หล่อหลอมทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเป็นแหล่งเบื้องต้นในการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว(ชุมพร ยวกิตติกุล.2544:97) ครอบครัวจึงเป็นสถาบันแรกที่จะได้รับการปลูกฝังตั้งแต่แรกเกิดทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคมได้ดีเพราะสถาบันครอบครัวจะให้ความรักความอบอุ่น ครอบครัวที่มีความอบอุ่นจะประกอบด้วยพ่อแม่ที่ดูแลให้ความรักความเข้าใจแก่ลูก โดยหวังให้ลูกเจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ถึงพร้อมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การเลี้ยงลูกแต่เดิมพ่อแม่และแม่มุ่งหวังให้ลูกเป็นเด็กฉลาดและเก่ง พ่อแม่จึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาทางสติปัญญาให้ลูกเป็นอันดับแรก ส่งเสริมการเรียนรู้ทุกๆทาง เพื่อให้ลูกของตนเองเก่งและฉลาดจนลืมไปว่า การประสบความสำเร็จในเรื่องการงาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัวไม่เพียงแต่มีความเก่ง และสติปัญญาที่ฉลาดแล้วยังมีเรื่องของอารมณ์ หากบุคคลสามารถบริหารอารมณ์ตนเองได้ดี เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จักเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุมจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (อัจฉรา สุขอารมณ์.2543: 32) ฉะนั้นในการอบรมเลี้ยงดูเด็กควรปลูกฝังพื้นฐานอารมณ์ให้เหมาะกับแต่ละคนซึ่งจะแตกต่างกันไปทางด้านพื้นฐานอารมณ์ ความคิด และการ

ตอบสนองกับสิ่งรอบตัว เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบง่ายมักจะเป็นเด็กที่เลี้ยงดูง่าย แต่เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบยากถึงแม้ว่าจะเป็นเด็กปกติแต่ก็จะเลี้ยงดูค่อนข้างยาก พ่อแม่ควรเข้าใจพื้นฐานอารมณ์ของลูก ปรับวิธีการเลี้ยงดูให้เหมาะสมกับลูกแต่ละคนไปตามพื้นฐานอารมณ์ของแต่ละคน การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่กับอารมณ์ของลูกอาจจะทำให้เกิดปัญหาได้ แต่หากพ่อแม่เข้าใจพื้นฐานอารมณ์ของลูก ก็จะสามารถเลี้ยงดูให้เติบโตอย่างมีความสุขและพัฒนาได้เป็นอย่างดี(อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544:48-62)ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นโรงเรียนด้านแรกสำหรับการเรียนรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ของตัวเอง สามารถที่จะเข้าใจและรู้จักตนเอง เลือกที่จะแสดงอารมณ์เรียนรู้ และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น จากพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมาส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก การอบรมเลี้ยงดูของพ่อและแม่ซึ่งแต่ละครอบครัวจะมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน รูปแบบในการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อการพัฒนาอารมณ์สังคมและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเด็กมากที่สุดคือ การอบรมเลี้ยงดูที่มีพื้นฐานจากการให้ความรัก การให้เหตุผลแก่เด็ก จะทำให้เกิดความรู้สึกรักและพอใจของผู้อบรมเลี้ยงดูตน (สุจินดา มูลผล. 2548: 36) รูปแบบในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีหลายรูปแบบ มีงานวิจัยที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่สามารถนำไปผสมผสานปรับใช้ให้เหมาะสมกับลูก

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร;และ ประทีป จินฉิ่ง(2546: 54-58)ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูเด็กมี4รูปแบบ คือ *รูปแบบที่1* การอบรมเลี้ยงดูแบบอะลุ่มอล่วย เป็นการเลี้ยงดูของพ่อแม่ในลักษณะไม่เข้มงวด กวดขันหรือดูแลเอาใจใส่ลูกมากเกินไป ต้องการให้เด็กมีอิสระรู้จักพึ่งตนเองช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรที่ต้องทำในชีวิตประจำวัน สอนให้รู้จักนับถือพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ เป็นตัวแบบที่ดีต่อลูก ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและความเชื่อ *รูปแบบที่2* เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นการพัฒนาด้านต่างๆ คือ 1) พัฒนาด้านร่างกาย มุ่งเน้นส่งเสริมความเจริญเติบโต และความแข็งแรงของร่างกาย รู้จักรักษาความสะอาด การรับประทานอาหาร ออกกำลังกาย ป้องกันตัวจากโรคติดต่อให้พบแพทย์ทุกครั้งที่ป่วย 2) พัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม เป็นการส่งเสริมให้ลูกปรับตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ปฏิบัติตนต่อหมู่คณะได้อย่างเหมาะสม สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ มีมารยาททางสังคมที่ดี ยอมรับการตำหนิตนเอง ควบคุมอารมณ์โกรธได้ 3) พัฒนาด้านสติปัญญา เป็นการส่งเสริมความเฉลียวฉลาด สอนลูกให้รู้จักใช้ภาษา ตอบปัญหาของลูกได้ สอนให้ลูกเรียนรู้จากประสบการณ์จัดหาอุปกรณ์หรือหนังสือให้ลูก สนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) พัฒนาด้านจริยธรรม มุ่งเน้นให้เป็นคนดี ปลุกฝังจิตใจให้เมตตา กรุณา เคารพผู้ใหญ่ กตัญญู ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา *รูปแบบที่3* การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการส่งเสริมพัฒนาด้านจิตใจ ตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นซึ่งกำลังสนใจตนเองมากขึ้น มีความแปรปรวนด้านอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีหลายแบบเช่น การอบรมแบบให้ความรักมาก พ่อแม่จะให้ความสนิทสนม ชื่นชม สนใจความทุกข์สุขของลูก การอบรมแบบควบคุมปานกลาง เป็นการออกคำสั่งให้ลูกทำในเรื่องต่างๆ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะใช้วิธีชมเชยมากกว่าลงโทษ หากจะต้องลงโทษจะตัดสิทธิลูกบางอย่างเช่นลดค่าขนม *รูปแบบที่4*

การอบรมเลี้ยงดูแนวพระพุทธศาสนา เป็นการส่งเสริมให้เด็กเป็นคนที่มีความดีมีคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจและยอมรับที่จะปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอน เช่นการรักษาศีล ฝึกสมาธิ บริจาคทาน พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูกและเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของลูก ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ สุธรรม นันทมงคลชัย และคณะ(2545) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย : การเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย วัยเรียนและวัยรุ่นของครอบครัวไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กทุกภาคของประเทศ เป็นเด็กปฐมวัย72คน เด็กวัยเรียนจำนวน71คน และเด็กวัยรุ่นจำนวน 66 คน พบว่า ด้านความคาดหวังของผู้เลี้ยงดูที่มีต่อเด็กอยากให้เด็กเป็นคนดี ตั้งใจเรียน เรียนเก่งจบสูงๆ อยากให้ประกอบอาชีพดีๆ เป็นทหาร ตำรวจ แพทย์ ครู สามารถเลี้ยงตัวเองได้ การอบรมเลี้ยงดูด้านดูแลสุขภาพทั่วไปจะดูแลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เล็ก โตขึ้นให้ช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น ดูแลเรื่องการกินของลูก ควบคุมดูแลไม่ให้อ้วนมาก ดูแลเรื่องการนอน และการแต่งตัว รักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยขั้นต้นหากป่วยมากจะพามารักษาที่โรงพยาบาล ทางด้านการส่งเสริมพัฒนาสติปัญญา พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการมีสติปัญญาที่ดีของลูก อยากให้ฉลาดและเรียนเก่ง มีการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนให้ลูก เริ่มตั้งแต่ปฐมวัย มีการติดตามดูผลการเรียนของลูกและคอยพูดตักเตือนให้เด็กมุ่งมั่นในการเรียน ตั้งใจเรียน ทำการบ้านอยู่เสมอ ประสานกับครูและโรงเรียนอยู่เป็นประจำ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและจริยธรรม พบว่า พ่อแม่มีการปฏิบัติต่อเด็กในด้านการแสดงออกว่ารักเด็กแตกต่างกัน ตามช่วงอายุ การอบรมสั่งสอนใช้วิธีการตักเตือนมากที่สุด การลงโทษทางกายจะน้อยสอนให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง ทำงานบ้าน ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่นผู้สูงอายุหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น รวมถึงไม่ทำลายสิ่งของสาธารณะ ส่วนเรื่องเพศจะสอนลูกในลักษณะเดิมไม่สอนเรื่องเพศเพราะยังเห็นว่ายังเป็นเด็กโตจะรู้เรื่องเอง และอยากให้โรงเรียนสอนจะดีกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ส่งผลต่อพัฒนาอารมณ์ สังคม และพฤติกรรมของเด็กมากที่สุดคือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการใช้เหตุผล ดุษฎี โยเหลา(2532:43-44) ได้สังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยการวิเคราะห์เมต้า พบว่า การอบรมเลี้ยงดูทางบวกได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และแบบประชาธิปไตยและ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นตัวแปรร่วมที่ทำนายการปรับตัวของวัยรุ่นได้ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาตนเองของวัยรุ่น พ่อแม่จะให้ความรักความเข้าใจให้อิสระในการคิดและตัดสินใจ ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง รู้ที่จะเข้าใจตนเอง เข้าใจความสามารถด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นทางกาย อารมณ์ สังคมและการเรียน

Baumrind (ลัดดา เหมาะสุวรรณ.2547: 61-62 อ้างอิงจาก Bee, 1995) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในประเทศตะวันตกไว้ 3 ลักษณะ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian) โดยจะเข้มงวดไม่รับฟังความคิดเห็น ไม่แสดงความรัก การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive) รักและเอาใจใส่ แต่ปล่อยตามใจไม่เข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และรับฟังเหตุผล (Authoritative) Maccoby และ Martin (1983) ได้เสนอเพิ่มเติมจาก Baumrind แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเป็น 2 มิติ คือการควบคุมและการคาดหวังกับการยอมรับหรือการปฏิเสธลูก แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 4 ลักษณะคือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบอำนาจนิยม(Authoritarian type) ซึ่งพ่อแม่จะกำหนดกฎเกณฑ์ควบคุมให้ความอบอุ่นต่อเด็กลดน้อย ทำให้เด็กภูมิใจในตนเองต่ำ ความสัมพันธ์กับเพื่อนไม่ดี 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ(Permissive type) ไม่มีระเบียบ ยอมตามเด็ก มีผลทำให้เด็กเอาแต่ใจตนเอง ขาดการควบคุมตนเองและมีแนวโน้มเป็นเด็กก้าวร้าว 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Authoritative type) พ่อแม่สนับสนุนให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง เด็กมีส่วนร่วมในการตั้งกฎเกณฑ์ และตัดสินใจปัญหาพร้อมกัน เด็กเหล่านี้จะมีความภูมิใจในตนเอง มีความมั่นใจและรับผิดชอบ 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting type) เด็กจะถูกทอดทิ้งไม่มีใครสนใจเด็ก เด็กที่เติบโตแบบนี้จะแย่ที่สุด มักต่อต้านสังคมไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ และมีแรงจูงใจต่ำ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; อรพินทร์ ชุชม ; และ งามตา วณิชานนท์ (2528:4-13) ได้ประมวลงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ได้จัดประเภทการอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกเป็น 5 แบบ คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดารายงานว่า ในการปฏิบัติต่อบุตร ตนได้แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตรของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดบุตร โดยตนได้กระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุตรมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาได้อธิบายเหตุผลให้แก่บุตรขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร บิดามารดาที่ใช้วิธีการนี้ยังให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิดว่าเด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็กด้วย ส่วนการควบคุมน้อย หมายถึง การปล่อยให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำอะไร และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การลงโทษทางกาย หมายถึง การทำให้เด็กเจ็บตัวโดยผู้ลงโทษใช้อำนาจทางกายของตนซึ่งมีมากกว่าเข้าข่มเด็ก การลงโทษทางจิตหมายถึง การแสดงความไม่พอใจ เสียใจ และประท้วงที่เด็กทำผิด มีการใช้วาจาในการว่ากล่าวตักเตือน ผู้ลงโทษจะทำเพิกเฉย ไม่สนใจใยดีกับเด็กในช่วงขณะหนึ่ง 5) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ฟังตนเองเร็ว หมายถึง

การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝน จากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู

จากการที่มีผู้ที่ได้ศึกษาในต่างประเทศและในประเทศไทย ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ซึ่งจะเป็นรูปแบบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันไปบ้าง แต่จะเห็นได้ว่าผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูรูปแบบใดล้วนส่งผลต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กทั้งสิ้น เช่น บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบประชาธิปไตย จะส่งผลให้เด็กมีลักษณะที่เป็นมิตร มีอารมณ์มั่นคง เชื่อสัจย์ เอาใจใส่ผู้อื่น มีการวางแผนและทะเยอทะยานถึงอนาคต มองชีวิตตามความเป็นจริง รู้จุดอ่อนจุดด้อยของตน ในทางกลับกันบิดามารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม ที่บิดามารดาตั้งกฎเกณฑ์เข้มงวด ให้เด็กเชื่อฟังโดยไม่มีข้อโต้แย้งและคาดหวังในตัวเด็กสูงนั้น จะส่งผลให้เด็กมีความกดดันทางอารมณ์สูง ขาดความเชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจผู้อื่น มองโลกในแง่ร้าย ปรับตัวเข้ากับสังคมลำบากและมีความเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (จิตตินันท์ ชุ่มทอง .2547;อ้างอิงจาก Shapiro . 1997) จึงทำให้เชื่อได้ว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก อันจะนำไปสู่ความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีหรือไม่ ดังนั้นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์

จากการประมวลเอกสารสรุปความหมาย การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบิดามารดากับบุตร มีความสัมพันธ์กัน การให้การดูแล เอาใจใส่ ให้ความสนใจ พร้อมทั้งฝึกพฤติกรรมต่างๆ ในขณะที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบิดามารดา ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และสามารถให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ สำหรับงานวิจัยนี้ให้ความหมาย การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดามีการปฏิบัติต่อบุตรโดยการแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตรของตน มีความใกล้ชิดบุตร ได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับบุตร มีความสนิทสนม การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตร สามารถอธิบายเหตุผลให้แก่บุตรขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร ตลอดจนการให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง

มีงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างเช่น ดวงเดือน พันธุมนาวิน ;และ งามตา วรินทร์านนท์ (2536) ได้ศึกษาจิตลักษณะของนักเรียนวัยรุ่น ในครอบครัวปกติ-เครียด-แตกและปัจจัยป้องกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน1,679 คน ได้วัดการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ คือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล พบว่า ในครอบครัวแตกและครอบครัวเครียด เด็กรายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลน้อยกว่าเด็กจากครอบครัวปกติ และการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 2 แบบร่วมกันมีความสำคัญต่อจิตลักษณะ 4 ด้านคือ สุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต และ ความเชื่ออำนาจในตน

สุกานดา นิมทองคำ (2534) ได้ศึกษาตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 510 คน ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมได้ 28.53 % นอกจากนี้ กัศวรรณ มีสมสาร (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5-6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน พบว่า เด็กที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจคุม แบบรักตามใจ และแบบทอดทิ้ง ขณะที่งานวิจัยของ เพียงพะนอ เปลียนดวง (2544) พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบผสมผสานระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และให้ความสำคัญคุ้มครองมีค่าเฉลี่ยของระดับเชาว์อารมณ์สูงสุด ในขณะที่นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีค่าเฉลี่ยของระดับเชาว์อารมณ์ต่ำสุด ส่วนสุภารัตน์ แซ่ตั้ง ได้ศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และลักษณะทางพุทธของบิดามารดา ที่เกี่ยวข้องกับปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 200 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุน และแบบพุทธ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธโดยรวมทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภูมิกร ศิริเตชะ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคม ลักษณะทางจิต และลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

สำหรับการวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้มี ผู้ศึกษาและสร้างแบบวัดไว้ เช่น งามตา วนิทานนท์ (2536) ได้ศึกษาลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร ได้สร้างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 6 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .69 ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย ” ส่วน วรณะ บรรจง (2537) ได้นำแบบวัดของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ.(2536) มาใช้ในงานวิจัย มีจำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 นอกจากนี้ นริศว์ ปารมย์ (2539) ได้ใช้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ของดวงเดือน พันธุมนาวิน; งามตา วนิทานนท์ ;และคณะ (2536) เป็นแบบวัดที่มี 15 ข้อ ประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 6 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .64 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแบบวัดของดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วนิทานนท์ (2536) ที่ใช้วัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มาปรับใช้ให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่างที่

ทำการศึกษา แบบวัดเป็นแบบประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงแสดงว่า บิดามารดาให้การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบมาก

จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัย ผู้วิจัยคาดว่า เด็กนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลจากบิดามารดามาก จะเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดากับ ความฉลาดทางอารมณ์

ชีวิตครอบครัวเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องอารมณ์ความรู้สึก ในบ้านหลอมตัวนี้เองที่เราได้เรียนรู้ว่า ควรจะรู้สึกเกี่ยวกับตัวเราเองอย่างไร และคนอื่นๆจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อความรู้สึกของเราอย่างไร จะคิดถึงความรู้สึกเหล่านี้อย่างไร และเรามีทางเลือกอะไรในการโต้กลับบ้าง จะอ่านและแสดงความหวังและความกลัวได้อย่างไร ลูกไม่ได้เรียนรู้เรื่องอารมณ์ความรู้สึกเฉพาะจากสิ่งที่พ่อแม่พูดกับลูกโดยตรงเท่านั้น แต่ยังเรียนรู้จากแบบอย่างพ่อแม่ทำให้ลูกในเวลาพ่อแม่แก้ปัญหา เรื่องอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง และปัญหาความรู้สึกขัดแย้ง (แดเนียล โกลแมน ;อ้างอิงจาก Maurice J. Elias, Steven E. Tobias and Brian S. Friedlander. แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐ .2546) ดวงเดือน พันธุนาวิณ (2522 : 19) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรก ที่เด็กเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อเด็กมากที่สุด เพราะนอกจากเป็นแหล่งให้กำเนิดมนุษย์แล้ว ยังต้องหล่อหลอมชีวิตที่เกิดขึ้นมาให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมต่อไปได้ ครอบครัวจึงมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความคิด ทักษะคิดและพฤติกรรม รวมทั้งสร้างบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม เพราะการที่เด็กต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว จากญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดนานมากเท่าใด เด็กก็ย่อมรับเอาลักษณะต่างๆของบุคคลที่ใกล้ชิดกับตนมากขึ้นเท่านั้น อัจฉรา สุขารมณ (2544 : 36) กล่าวว่า บทบาทด้านการเป็นตัวแบบให้กับลูก พ่อมีความสำคัญเพราะเป็นตัวแบบที่น่าศรัทธาของลูก บุคลิกลักษณะของคนเราส่วนมากไม่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่โดยตรง แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ เมื่อเด็กเติบโตเด็กเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมรอบด้าน การเรียนรู้ส่วนหนึ่งเกิดจากการเลียนแบบตัวแบบที่มีความหมาย ความสำคัญและน่าเลื่อมใสมากที่สุดคือ พ่อและแม่นั่นเอง ส่วน อรพินทร์ ชูชม และคณะ (2549 : 18) กล่าวว่า การเป็นตัวแบบ (Modeling) เป็นวิธีการถ่ายทอดทางสังคมที่เป็นการกระทำตัวอย่างทางพฤติกรรมกับคนอื่นๆ เพื่อให้เกิดการเลียนแบบ และได้มีการศึกษาพบว่า บุคคลที่ได้ดูตัวแบบที่ใจดีเอื้อเฟื้อ จะมีความเอื้อเฟื้อมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ดูตัวแบบนี้ และโดยทั่วไปเด็กค่อนข้างจะเลียนแบบตัวแบบที่มีอำนาจหรือมีความสามารถ และเดนแฮม (Denham.1998:13;อ้างอิงจาก Parker;& Gootman.1989 ; Water&Sroufe .1983 ; Saarni . 1990 :166) กล่าวว่า ความสามารถทางอารมณ์ของเด็กนั้นเกิดขึ้นเป็นพิเศษ จากการบริหารจัดการทางอารมณ์จะเป็นไปตามการปฏิสัมพันธ์

กับสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับทักษะชีวิตที่จะเติบโตต่อไป และถ้าจะกล่าวถึงปฏิริยาตอบสนองทางอารมณ์ของเด็กนั้น แรงกระตุ้นต่างๆและการประยุกต์ใช้จากความรู้ของตนเองกับสภาพแวดล้อมที่ได้สัมผัส จะทำให้สามารถจัดการทักษะในการสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และควบคุมประสบการณ์ทางอารมณ์ของตัวเองได้ดี ดังนั้นพอสรุปได้ว่า เด็กได้รับอิทธิพลทางอารมณ์ของพ่อแม่ โดยเกิดจาก 4 สาเหตุ(Denham SA. 1998 : 108 – 109; อ้างอิงจาก Barrett ;& Campos,1991) คือ 1) พ่อแม่จะมีลักษณะเด่นทางอารมณ์ที่เด็กสามารถมองเห็นได้ การแสดงออกของพ่อแม่จะสอนให้ลูกรู้ว่า อารมณ์ที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆควรเป็นอย่างไรที่ให้สังคมยอมรับ 2) พ่อแม่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางอารมณ์ที่เป็นแบบเฉพาะของพ่อแม่ 3) พ่อแม่จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมตามปกติ ที่สัมพันธ์การแสดงออกทางอารมณ์ หรือแสดงความรู้สึกของตัวเองที่แตกต่างจากอารมณ์ ลูกต่างพ่อแม่กันจะเรียนรู้พฤติกรรมและการแสดงออกทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน 4) พ่อแม่เป็นผู้เตรียมและจัดสภาพแวดล้อมทางอารมณ์ ความรู้สึกกับเด็กโดยเปิดเผย ภาพโดยรวมทางอารมณ์ของเด็กจะได้รับประสบการณ์ทางอารมณ์ในระดับปกติที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

แนวคิดของแบนดูรา (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 :29-32;อ้างอิงจาก Bandura.1969.) ได้กล่าวถึงการได้รับแบบอย่าง (Modeling) ว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น ดังนั้นพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จึงได้รับอิทธิพลจาก การสังเกตพฤติกรรมต่างๆทั้งดีและไม่ดี สามารถเกิดขึ้นได้โดยการจัดสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยตัวแบบ โดยกล่าวว่าการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ (Modeling) ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกต และผลของการให้ตัวแบบจะทำให้ผู้สังเกตเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน จะช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกต และจะช่วยเอื้ออำนวยให้พฤติกรรมของผู้สังเกตที่เคยเรียนรู้มาก่อนให้มีแนวโน้มที่แสดงออกมา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยการสังเกต แนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา เป็นพฤติกรรมของคนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลนั้น (Person) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ (Learning Through Modeling) โดยผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบ โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง 4 กระบวนการคือ 1) กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการเลียนแบบ เพราะการเรียนรู้โดยการสังเกตนั้นหากผู้เรียนขาดความสนใจ การเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งโดยสรุปกระบวนการนี้จะขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกต ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบ และลักษณะของตัวแบบ 2) กระบวนการคงไว้ (Retention Process) ผู้สังเกตจะประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบไว้ในความจำในรูปของสัญลักษณ์ 3) กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) ผู้สังเกตจะเปลี่ยนสัญลักษณ์ที่เก็บไว้ในรูปของความจำ จากกระบวนการคงไว้มาเป็นการกระทำหรือ

การแสดงออกที่เหมาะสม 4) กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้พฤติกรรมแสดงออกของผู้สังเกต คงอยู่ต่อไปได้โดยการให้แรงเสริม

จากแนวคิดการได้รับการถ่ายทอดอารมณ์และการได้รับแบบอย่างจากครอบครัว สรุปลงเป็นความหมาย การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา หมายถึง การที่เด็กนักเรียนได้สังเกตเห็นบิดามารดาแสดงออกทางอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และให้กำลังใจผู้อื่นเมื่อมีความทุกข์ใจ

สำหรับงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การถ่ายทอดทางสังคมและการได้รับแบบอย่างจากบิดามารดาอย่างเช่น งานวิจัยของ อรพินท์ ชูชม และคณะ (2549 : 48 - 49) ได้วิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางปัญญาสังคม - อารมณ์ของบิดามารดาอย่างเหมาะสมมาก จะมีจิตสำนึกทางปัญญาสูง และมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อจิตสำนึกทางปัญญา เกษม เกษมนุกิจกุล (2534 : 67) ได้ศึกษาค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา ภูมิภาคต่างครอบครัว และการถ่ายทอดค่านิยมที่แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัว โดยการอบรมสั่งสอนโดยตรง และการเป็นตัวแบบของบิดามารดาได้รับการถ่ายทอดค่านิยมปฏิบัติ ในด้านการประมาทตน และความรักสันโดษและความซื่อสัตย์มาก ได้คะแนนค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม การมีความสามารถสูง และความรักผิดชอบมาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในงานวิจัยของ ศรีรัตน์ ชัยอนันต์ (2546 : 68 - 69) ได้ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ของพ่อแม่ และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่พ่อแม่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็กที่พ่อแม่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ และ ความฉลาดทางอารมณ์ของพ่อแม่เป็นตัวทำนายสูงสุดต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญาศักดิ์ไพรัชดีโสภณ (2547 : 62) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมน้อย ส่วนในงานวิจัย ของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 91-92) ได้ศึกษา บทบาทของบิดามารดากับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทของบิดามารดาด้านการเป็นตัวแบบของสังคมสามารถทำนายความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 และในงานวิจัยของ ผาณิตา บัวขำ (2547: 75 – 82) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธ โดยแม่กับพฤติกรรมการจัดการอารมณ์โกรธของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าการเป็นตัวแบบแสดงอารมณ์โกรธของแม่ สามารถทำนายพฤติกรรมแสดงอารมณ์โกรธของเด็กด้านประเภทการแก้แค้น การยืนยันความคิดเห็นของตน การปลดปล่อยอารมณ์ การหลีกเลี่ยง การขอสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการแสดงความไม่ชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับการวัดการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา ในงานวิจัยของ อรพินทร์ ชูชม ; อัจฉรา สุขารมณ ; และอุษา ศรีจินดารัตน์. (2549) ได้วิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย ได้สร้างแบบวัดการถ่ายทอดความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา เป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ จาก "จริง" ถึง "ไม่จริง" จำนวน 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76 สุกานดา นิ้มทองคำ (2535) ได้สร้างแบบวัดโดยนำแบบวัดการถ่ายทอดทางศาสนา ด้านการเป็นตัวแบบของบิดามารดา และด้านการปฏิบัติตามหลักศาสนา ของ วันชัย มีกลาง (2530) มาปรับปรุง ว่า นักเรียนได้รับการถ่ายทอดการแสดงพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมมากหรือน้อยเพียงใด เป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "บ่อยครั้งที่สุด" ถึง "น้อยครั้งที่สุด" จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .83 และงานวิจัยของ จริญญาศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ (2547) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น ได้สร้างแบบวัดเป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 26 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดและทฤษฎีมาสร้างเป็นแบบวัด เป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" นักเรียนที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามากกว่านักเรียนที่มีลักษณะตรงข้าม

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยทำให้พบว่าการถ่ายทอดทางสังคม การเป็นตัวแบบ และการสั่งสอนของบิดามารดา มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของเด็กทั้งทางด้านพฤติกรรมที่ดี และพฤติกรรมที่ไม่ดี ดังนั้นจึงคาดว่า การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา จะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนอย่างเหมาะสม และมีแนวโน้มที่จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูง

บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้กับความฉลาดทางอารมณ์

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพนับว่าเป็นหัวใจสำคัญ ความสำเร็จของการเรียนจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อระบบการศึกษาตระหนักถึงความแตกต่าง และสามารถตอบสนองเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในกรณีผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนที่เหนือกว่าเด็กในวัยเดียวกัน กลุ่มผู้เรียนเหล่านี้มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาในรูปแบบที่

เหมาะสม ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ กำหนดให้ “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน” และ “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล” นอกจากนี้ในมาตรา 22 ยังได้กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” และในด้านหลักสูตร มาตรา 28 กำหนดให้ “หลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลมาตรา 10 ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ” เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนครูผู้สอนควรตระหนักถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียนและจัดเตรียมการสอนให้เหมาะสมที่สุดแก่ผู้เรียนตรงกับ ความถนัดและความสามารถ ของผู้เรียน (ขนิษฐ คำทอง. 2549 : 13-14) ซึ่งพอสรุปได้ว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างถูกวิธี พร้อมๆ กับการใช้กระบวนการตรวจสอบและเครื่องมือที่เหมาะสม ความเป็นเลิศไม่อาจเกิดขึ้นได้โดย ปราศจากความช่วยเหลือที่เหมาะสม ผู้มีความสามารถทางการเรียน ต้องการบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา การจัดสถานการณ์ที่ ทำทายและการกระตุ้นที่เร่งเร้าให้พวกเขาบรรลุตามเป้าหมายสูงสุดของตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ . 2544)

ความหมายของบรรยากาศการเรียนรู้

อรพัญ ประสิทธิ์รัตน์ (2545 : 57) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนรู้หรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) หมายถึง สภาพ สภาพวะ หรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวผู้เรียนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรืออาจเป็นสิ่งที่ถูกจัดทำสร้างขึ้นมา ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อยู่ในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คีรีบุณ จงวุฒิเวศย์ และคณะ (2547 : 17) บรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ภายในสถานศึกษา ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ ปรัชญา ระบบการศึกษา กฎเกณฑ์ ระเบียบ กิจกรรมตลอดจนอาคารสถานที่ ที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ จุดมุ่งหมายได้ ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548 : 235) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงต่อสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมที่ครุมุ่งหวัง ส่วนอาภรณ์ ใจเที่ยง (2546 : 227) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยของ

ผู้เรียน สำหรับงานวิจัยนี้ให้ความหมาย บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกถึงบรรยากาศในห้องเรียนเป็นห้องเรียนที่อบอุ่น มีความเป็นกันเอง ไม่เครียด ครูผู้สอนให้ความรักและความปลอดภัย ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ มีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถของตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลด้วย

ความสำคัญของบรรยากาศการเรียนรู้

การสร้างบรรยากาศและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ถือว่าสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน หากครูผู้สอนสามารถที่จะจัดสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวให้ส่งเสริมการเรียนการสอนได้ เท่ากับว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนใกล้ความสำเร็จเข้าไปอีกขั้นหนึ่ง การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนการสอนไม่มีรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่ตายตัว มีความยืดหยุ่นอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์และปัจจุบันที่สุด โดยครูเป็นผู้ออกแบบสภาพแวดล้อมให้เข้ากับเด็ก สถานที่และองค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอน อย่างเช่น การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า พัฒนาการเรียนรู้ จัดมุมคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การตั้งชมรม หรือการจัดนิทรรศการให้มีการเล่นเกมส์ การแสดง การแข่งขัน เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักการเรียนรู้ ได้แสดงความสามารถ ผลงานของตนเอง แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และยังเป็นการฝึกให้เด็กได้นำเสนอผลงานให้กับผู้อื่นได้รับรู้ ส่วนบรรยากาศในการเรียนการสอน ครูควรต้องสร้างบรรยากาศให้เข้าใจ ไม่กดดันเน้นผิด เน้นถูกมากเกินไป และท้าทายต่อความสามารถของเด็ก หากครูสามารถที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม ตื่นตาตื่นใจก็จะตอบสนองต่อการศึกษานักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2543 : 72 – 74) ฉันทนา ภาคบงกช (2544:31) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาคนจิตใจและบุคลิกภาพ อย่างเช่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน การจัดสื่อและประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกและตัดสินใจ ได้ริเริ่มอย่างอิสระ ซึ่งเป็นบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่นและอิสระ จะนำมาซึ่งความสุขความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และมีความสนใจใฝ่รู้ มีความพึงพอใจในชีวิต วราภรณ์ รักวิจัย (2544 : 25 – 26 ;อ้างอิงจาก Froebel) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบรรยากาศการเรียนรู้ว่า เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวได้ ดังนั้นควรเน้นการพัฒนาทุกๆด้านโดยสิ่งแวดล้อมที่ท้าทายและกระตุ้นความคิดของเด็ก เพื่อให้เด็กจะพัฒนาและเติบโตตามศักยภาพของแต่ละคนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจะเรียนรู้ให้มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น ครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ ทวีศิลป์ สารเสน (2543 : 137) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ในการทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการ

เรียน มีความกระตือรือร้น อยากเรียนอยากรู้ ออร์พันท์ ประสิทธิ์วิรัตน์ (2545 : 57 – 59) ได้กล่าวถึงความสำคัญขอบบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีหลายประการ ได้แก่ 1) ช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการสอน เช่น ห้องเรียนมีความสะดวกสบาย อุปกรณ์และสื่อครบถ้วน 2) ทำให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจ จูงใจในการเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) ช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนจากการได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่ตีรอบๆตัว และสภาพแวดล้อมต่างๆเหล่านั้นจะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้เรียนในภายหลัง 4) บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี อบอุ่น เป็นมิตร มีความเป็นประชาธิปไตย จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน มีการแสดงออกทางกาย วาจาและใจตามแบบอย่างที่ตั้งค้มยอมรับ มีคุณธรรมและจริยธรรม 5) บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเรียน มีมุมวิชาการ ศูนย์วิชาการ มุมสื่อการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการฝึกสร้างนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ 6) ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น จากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้และอุปกรณ์ต่างๆ มีระยะห่างพอเหมาะกับการร่างกายผู้เรียน ทำให้เกิดความสบายไม่เมื่อยล้า แสงสว่างที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนคลายความเมื่อยล้าของสายตา และยังเป็นส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วย

องค์ประกอบของบรรยากาศการเรียนรู้

สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มากที่สุด การจัดบรรยากาศการเรียนรู้อันดีในสถานศึกษา มี 2 องค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบด้านกายภาพ 2) องค์ประกอบด้านจิตภาพ 3. องค์ประกอบด้านสังคมภาพ (ออร์พันท์ ประสิทธิ์วิรัตน์ . 2545 : 59 – 60 ; และ ชาญชัย ยมดิษฐ์ .2548 : 235 -254) มีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกายภาพ (physical environment) เป็นบรรยากาศที่ส่งผลต่อผู้เรียนทางกาย ได้แก่การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนให้สวยงามร่มรื่นน่าอยู่ และเกื้อกูลต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดห้องเรียนต่างๆเช่นห้องเรียนทั่วไป ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการต่างๆ ห้องสมุด โรงอาหาร สนามกีฬา และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งบุคคล ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนดนตรี กีฬา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ให้เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งผลต่อจิตใจผู้เรียนให้อยากเรียนและมีความสุขเมื่อได้มาโรงเรียน

2. องค์ประกอบด้านจิตภาพ (psychological environment) เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ คือสิ่งที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน ซึ่งอาจเกิดจากสิ่งที่เป็นกายภาพหรือบุคคล เช่นการจัดโต๊ะเก้าอี้แออัดเกินไป อาคารสถานที่ที่ไม่สวยงาม ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้ตัวบุคคล สิ่งที่เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพหรือการกระทำ

ของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียน เช่นครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้น หรือบุคคลอื่นๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกทางบวกหรือทางลบของผู้เรียน ความเข้มงวดของครู ชอบวิจารณ์ ห่างเหิน ไม่พร้อมที่จะสอน ไม่มีความเป็นกันเอง เหล่านี้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก ขาดความมั่นใจต้องคอยระวังตัวเองเป็นต้น หากบรรยากาศการเรียนรู้ทางกายภาพและบุคคลดี มีการยอมรับให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มีความใกล้ชิดกัน มีความปรารถนาดีต่อผู้เรียน ก็จะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ มีอิสระในการคิดและสร้างสรรค์ ส่งผลต่อความชอบ พอใจในการเรียนและความสำเร็จในการเรียน

3. องค์ประกอบด้านสังคมภาพ (Sociological environment) เป็นบรรยากาศที่ส่งผลต่อผู้เรียนอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การประพฤติปฏิบัติต่อกันซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติหรือกฎระเบียบที่กำหนดไว้ เช่นการร่วมมือกันทำงาน การช่วยเหลือกัน เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการมีน้ำใจต่อกัน สำหรับในชั้นเรียนบรรยากาศการเรียนรู้ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยนี้ให้ความหมาย บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกถึงบรรยากาศในห้องเรียนว่าเป็นห้องเรียนที่อบอุ่น มีความเป็นกันเอง ไม่เครียด ครูผู้สอนให้ความรักและความปลอดภัย ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ มีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถของตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลด้วย

งานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่างๆและพฤติกรรมการเรียน เช่น ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2543) ได้ศึกษาเรื่องยุทธวิธีการเรียนและการศึกษาของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 1,905 คน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนประกอบด้วยบรรยากาศทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพกับเพื่อน และบรรยากาศในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับยุทธวิธีการเรียนและการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วน ทวีศิลป์ สารแสน (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอน กับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 855 คน ผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนในระดับสูง และมีทิศทางของความสัมพันธ์อยู่ในทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ยุคลธร แจ่มฤทธิ์ (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ทักษะคิดต่อวิชาชีพ รูปแบบการใช้ชีวิตของนักศึกษา การดูแลนักศึกษาของอาจารย์ และบรรยากาศการเรียนรู้กับการใฝ่รู้ของนักศึกษาพยาบาล พบว่าตัวแปรบรรยากาศการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใฝ่รู้

ของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และยังสามารถร่วมทำนายนการใ้รู้ของนักศึกษาพยาบาลได้ร้อยละ 58.8 ด้วย

สำหรับแบบวัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้มีผู้สร้างแบบวัดไว้ เช่น ทวีศิลป์ สารแสน (2543) จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนกับความรู้สึกพึงพอใจของนักเรียน ได้สร้างแบบวัดบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” จำนวน 41 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 นอกจากนี้ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ (2547) ได้ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สร้างแบบวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านบริหารการจัดการ ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “น้อยที่สุด” จนถึง “มากที่สุด” จำนวน 44 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 และในงานของ เตือนเพ็ญ สุขสมาน (2549) จากการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค้บรรยากาศการเรียนรู้ทางบวกรในห้องเรียนของครูผู้สอน ในโรงเรียนกลุ่มเขตเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประจำชั้นจำนวน 20 คน ได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวกรในห้องเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงที่สุด” จนถึง “จริงที่สุด” จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สำหรับงานวิจัยนี้จะนำแบบวัดของทวีศิลป์ สารแสน และศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ มาปรับปรุงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบวัดแบบประเมินค่า 6 ระดับ

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยสรุปได้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจ ใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนมีบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน ช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม บรรยากาศห้องเรียนที่แจ่มใส สะอาด สว่าง ไ้สะอาด อุดมกรณ์ สื่อการเรียนต่างๆ กิจกรรม ตลอดจนนุ้มนุ้มนวิชาการต่างๆที่ดีและเหมาะสม จะช่วยส่งเสริมและสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนเรียนด้วยความสุขรักการเรียนใ้เรียนใ้รู้ในที่สุด (อาภรณ์ ใจเที่ยง .2546 : 227-228) ดังนั้น คาดว่าการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ จะมีอิทธิพลในการอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนกับความฉลาดทางอารมณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนได้มีผู้กล่าวถึงไว้หลายท่าน เช่น ฉันทนา ภาคบงกช (2540 : 21) ความสัมพันธ์ที่ได้รับจากบุคคลรอบด้านมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและความสามารถของคนเราอย่างยิ่ง เด็กที่ได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอ จะมีความมั่นใจในตนเอง มี

ความมั่นคงด้านจิตใจสูงกว่าเด็กที่ขาดความรัก ในโรงเรียนความสัมพันธ์ที่เด็กได้รับจากครูสามารถจะส่งเสริมศักยภาพต่างๆ ที่มีอยู่ให้เพิ่มพูนมากขึ้น หรืออาจทำให้เสื่อมคลายหรือชงกั้นได้ งามตา วนิทานนท์ (สุภาสินี นุ่มเนียน .2546 : 22 ;อ้างอิงจากงามตา วนิทานนท์ 2535:144-145) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมนอกจากครอบครัว โรงเรียนมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนในระบบโรงเรียน และจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นอย่างมาก เพราะในปัจจุบันนักเรียนจะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นเวลานาน โรงเรียนจึงมีส่วนในการหล่อหลอมและกลมเกลียวนิสัยของเด็ก ครูจึงมีบทบาทมากสืบต่อกับบิดามารดา ในการอบรมสั่งสอนเด็กด้านวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการปลูกฝังค่านิยมอันดีงามของสังคมให้แก่เด็ก เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความมีวินัยในสังคม และความรับผิดชอบ เป็นต้น และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 22) กล่าวว่า ครูที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการถ่ายทอดทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะมีความรู้ความสามารถ ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ตามหลักสูตรแล้ว ยังต้องเข้าใจในตัวนักเรียนอีกด้วย ครูที่จะอบรมสั่งสอนนักเรียนได้อย่างมีผลดีนั้น จึงต้องเป็นผู้ที่รักเด็กและเด็กรัก และต้องรู้จักวิธีการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน เพื่อให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ครูต้องการถ่ายทอดต่อศิษย์ ในฐานะที่เป็นผู้ปกครองคนที่สองด้วย

ลักษณะความสัมพันธ์ของครูในการส่งเสริมบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของนักเรียน สามารถปฏิบัติได้โดยครูควรมีความสัมพันธ์ต่อนักเรียนในลักษณะที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำตนเป็นกันเองกับเด็ก รู้จักผ่อนปรนไม่เข้มงวดหรือปล่อยปละละเลยเกินไป การวางตัวของครูต้องไม่เลือกที่รักมักที่ชังคือมีความเที่ยงธรรมต่อนักเรียนทุกคน มีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม และแสดงให้นักเรียนเห็นถึงความเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น เช่น ไม่ด่วนตัดสินความโดยรับฟังความ และเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่ให้ความยุติธรรมกับฝ่ายที่ถูกกล่าวหา แม้ว่าฝ่ายที่ถูกกล่าวหาจะมีพฤติกรรมที่น่าสงสัยก็ตาม ครูจะต้องชี้แนะให้เด็กมีความคิด มีค่านิยมที่ดีงาม ควรให้เด็กรู้จักเคารพสิทธิของทุกคน และคำสอนของทุกศาสนาด้วย โดยครูควรแสดงให้เป็นตัวอย่างจากการยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และสนับสนุนความคิดเห็น ความสามารถของนักเรียนที่มีอยู่ โดยครูไม่บังคับตามใจครู รวมทั้งแสดงให้นักเรียนเห็นถึงความผ่อนปรน ตามสถานการณ์อย่างมีหลักการในการปฏิบัติงานด้วย (สุภาสินี นุ่มเนียน . 2546 :22-23 ; อ้างอิงจากไกรศรี นิมนานเหมินทร์. 2527: 72-133)

สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการสอน และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน สามารถแบ่งได้เป็น3ลักษณะคือ (สมบัติ นพรัก และอรุณี อ่อนสวัสดิ์ .2542 :10-11) 1.สัมพันธภาพแบบประชาธิปไตย (Democratic) ได้แก่ สัมพันธภาพที่ครูให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและกิจกรรมต่างๆ โดยมีจุดหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกับกลุ่มแบบประชาธิปไตย มีการออกความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และใช้วิธีแห่งปัญญา ให้ครู

เป็นเพียงผู้คอยแนะนำช่วยเหลือในการเรียน เป็นไปโดยถูกต้องมีกิจกรรมที่เหมาะสม การวัดผลเป็นไปตามแบบปรนัยและทำอย่างยุติธรรม สม่่าเสมอ 2. สัมพันธภาพแบบอัตตาริปไตย (Autocratic) ได้แก่ สัมพันธภาพที่ครูกำหนดเนื้อหาวิธีสอนและกิจกรรมทุกอย่างให้ โดยที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วมเลย เมื่อมอบงานให้นักเรียนทำ นักเรียนต้องปฏิบัติตามแต่โดยดีจะขัดแย้งไม่ได้ นักเรียนต้องไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการวัดผลก็ดำเนินไปตามความพอใจของครู 3. สัมพันธภาพแบบปล่อยปละละเลย (Laissez – faire) สัมพันธภาพแบบนี้มักมีลักษณะตรงกันข้ามกับสัมพันธภาพแบบอัตตาริปไตย คือครูไม่เอาใจใส่ในการสอนและอบรมนักเรียน ไม่เตรียมการสอน ปล่อยให้นักเรียนทำอะไรตามความพอใจ การสอนไม่ยึดถือหลักสูตร นักเรียนคนใดขยันก็เรียน ขี้เกียจก็ปล่อยไป การวัดผลก็ไม่มีหลักเกณฑ์ ลักษณะบางประการของการสอนแบบนี้ทำให้ครูเข้าใจว่านี่แหละคือสัมพันธภาพแบบประชาธิปไตย ทำให้เป็นผลเสียหายเพราะสัมพันธภาพแบบนี้ไม่ได้ผลดี งานก็ไม่สำเร็จ แม้ว่าเด็กจะสบายใจตอนที่ปล่อย แต่เมื่อปรากฏว่าไม่มีผลงานอะไรที่เด่น นักเรียนก็เกิดความไม่พอใจตามมา

จากการศึกษาเอกสาร การวิจัยครั้งนี้ให้ความหมาย สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การรายงานจากการรับรู้ของเด็กนักเรียนว่า การปฏิบัติตนและการแสดงออกของครูต่อนักเรียน มีความเป็นกันเอง โกลัซิดสนิทสนม มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และครูสามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของนักเรียนได้

สำหรับงานวิจัยที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่างๆ มีผู้ได้ศึกษาไว้ อย่างเช่น เลวิน ลิปปิต และไวท์ (สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว.2526 : 9 ; อ้างอิงจาก Lewin Lippitt ;& White, n.d) เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพนักเรียน พบว่า กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย เด็กจะมีความร่วมมือและเคารพซึ่งกันและกัน ส่วนกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบอนาธิปไตย เด็กจะเป็นคนก้าวร้าวเนื่องจากรู้สึกตัวเองถูกบังคับกดขี่ และกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบปล่อยปละละเลย เด็กจะทำงานไม่เป็น ไม่รู้จักรับผิดชอบ ไร้ใจไม่ได้และไม่สามารถเป็นผู้นำที่ดีได้ และงานของสมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : 49-51) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน กับความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 800 คน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความรู้สึกรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาริปไตย กับแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้สึกรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ กมลวิทย์ วันวิชัย (2545:75) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบด้านการเรียน และสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนร่วมกับตัวแปรอื่นสามารถทำนายความรับผิดชอบทางการเรียนได้ร้อยละ 38.60 โดย

สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 2 และในงานวิจัยของ สุภาสิณี นุ่มเนียม (2546 : 114) พบว่า นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยมาก เป็นผู้ที่มีการพฤติกรรมรับผิดชอบหน้าที่ในครอบครัวมากกว่า นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยน้อย

ในส่วนของ การวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ในงานวิจัยของสมบัติ นพวัฑฒ์ และ อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2542. 24 – 25) ได้แปลและเรียบเรียงแบบสอบถามปฏิสัมพันธ์ของครู (Questionnaire on Teacher Interaction (QTI)) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จาก 0 ถึง 4 จำนวน 48 ข้อ ซึ่งมีองค์ประกอบรวม 8 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านช่วยเหลือเป็นกันเอง ด้านเข้าใจนักเรียน ด้านนักเรียนรับผิดชอบ ด้านครูไม่มั่นใจ ด้านครูไม่พึงพอใจ ด้านครูใจร้อนวู่วาม และ ด้านครูเข้มงวดขั้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .69 ส่วนงานของสวณีย์ วีระพันธ์ (2546) ได้สร้างแบบวัดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า มาตราส่วน 5 ระดับ ตั้งแต่ “เกือบจะไม่เคยเลย” ถึง “ เป็นประจำ” จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 และงานวิจัยของสุภาสิณี นุ่มเนียม (2546) ได้สร้างแบบวัดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” จนถึง “จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 สำหรับงานวิจัยนี้จะนำแบบวัดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แบบประชาธิปไตย ของสุภาสิณี นุ่มเนียม (2546: 269-270) มาปรับให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง

สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมต่างๆ จากการประมวลเอกสารและงานวิจัย จะเห็นว่าการสอนในบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นประชาธิปไตย มีความเป็นอิสระ ให้ความเคารพ และรับฟัง ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ ความคิด ความรู้สึกของตนเองเป็นที่รับฟัง มีความสำคัญ ซึ่งคาดว่าสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน น่าจะมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน

จิตลักษณะกับความฉลาดทางอารมณ์

ในการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากจะศึกษาปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยทางสังคมที่สัมพันธ์กับนักเรียนแล้ว สาเหตุภายในจิตใจของนักเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาเพื่อสามารถอธิบายสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ในการศึกษครั้งนี้ ได้กำหนดลักษณะทางจิต ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนกับความฉลาดทางอารมณ์

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน เป็นลักษณะของบุคคลสองลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องและไปด้วยกัน ลักษณะมุ่งอนาคต(Future Orientation) หมายถึง การรู้จักคิดถึงอนาคตที่ยาวไกลออกไป และเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสียที่จะเกิดในอนาคตทั้งใกล้และไกล อันจะเกิดขึ้นกับตนและสังคมในอนาคต นักจิตวิทยาที่มีความเห็นว่าเป็นว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจากการสะสมผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะความมั่นคงของสภาพแวดล้อม ตั้งแต่อดีตของบุคคล จนเกิดความสามารถที่จะทำนายสิ่งที่จะเกิดในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ส่วนการควบคุมตน หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำหรืองดเว้นการกระทำบางชนิด ที่ต้องใช้ความอดทนหรือเสียสละ และสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม เป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในอนาคตได้ (สกล เทียงแท้ ;และ สุमितตรา เจิมพันธ์ .2546 :(27) ชนม์นิภา วรกวิน ;และ ลินดา สุวรรณดี . 2547: (63) ;อ้างอิงจาก Mischel , 1976) ดวงเดือน พันธุมนาวิน ;และ คณะ (2536:38) ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน เป็นจิตลักษณะตัวหนึ่งของทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ ให้ความหมายลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ว่าเป็นความสามารถในการเห็นการณ์ไกลถึงเห็นที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ นักจิตวิทยายังพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ของบุคคล ซึ่งจะเป็นทางให้ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับ หรือชะลอการบำบัดความต้องการต่างๆของตนเองได้ ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือ ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย ลักษณะมุ่งอนาคตจะเป็นส่วนต้นของปรากฏการณ์ และการควบคุมตนจะเป็นส่วนปลายและเกิดควบคู่กัน คือ ลักษณะมุ่งอนาคตในบางเรื่องเกิดนำมาก่อน แล้วบุคคลต้องการใช้การควบคุมตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินการไปตามที่ได้วางเป้าหมายเอาไว้จนสำเร็จในเวลาที่กำหนดไว้ด้วย ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมีความสำคัญต่อพฤติกรรม ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน . 2543 : 92-93) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปรากฏการณ์เดียวกัน คือ บุคคลจะต้องมีความต้องการผลในอนาคตมากกว่าผลในปัจจุบัน แล้วดำเนินการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายในอนาคตนั้น เช่น การอดได้รอได้ มีกระบวนการสองขั้นตอน ตอนแรกคือ สาเหตุที่ทำให้บุคคลเลือกที่จะรับผลที่ดีกว่ามากที่จะมีมาในอนาคตแทนการรับผลเล็กน้อยในปัจจุบัน ลักษณะนี้คือ ลักษณะมุ่งอนาคต ตอนที่สองของการอดได้รอได้ คือ การกระทำที่เป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลที่ปรารถนาที่จะมีมาในอนาคต ซึ่งอาจจะต้องปฏิบัติเป็นระยะเวลาหรือต้องรอคอยผลนาน ความสามารถส่วนนี้คือ การควบคุมตนเอง ดังนั้นผู้ที่เน้นในประเด็นต่างส่วนกันของปรากฏการณ์ เช่นนี้จะเรียกชื่อปรากฏการณ์เดียวกันนี้แตกต่างกันออกไปกล่าวคือ ผู้ที่เน้นสาเหตุของการตัดสินใจเลือกกระทำและเห็นผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำในอนาคต จะเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต ส่วนผู้ที่เน้นความสามารถในการปฏิบัติเพื่อรอ

รับผลที่ต้องการ จะเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า การควบคุมตนเอง แต่เนื่องจากการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปรากฏการณ์เดียวกัน บางครั้งทำให้เกิดการแยกแยะไม่ออก (อุบล เลี้ยววาริณ . 2534 :68-69) ดังนั้น ลักษณะมุ่งอนาคตกับความสามารถในการควบคุมตนเอง จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันจึงจะเกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ต้องการ ถ้าจิตลักษณะใดพัฒนาไม่เต็มที่ จะทำให้เกิดความบกพร่องทางจริยธรรมได้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528) ได้สรุปเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนไว้ 4 ประการ คือ 1) สามารถคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของอนาคต และสามารถตัดสินใจเลือกกระทำ 2) หาทางแก้ปัญหา และวางแผนดำเนินการเพื่อผลในอนาคต 3) รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการอดได้รอได้อย่างเหมาะสม 4) สามารถให้รางวัลตนเองเมื่อทำดี และลงโทษตนเองเมื่อทำไม่เหมาะสม และความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนของงานวิจัยนี้หมายถึง การที่นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการมองเห็นความสำคัญของผลการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักคาดการณ์ไกล อดทนที่จะรอผลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนที่จะรับผลเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน และการรู้จักควบคุมตนเองให้สามารถทำงานได้อย่างขยันขันแข็ง กระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ละเว้นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้โดยไม่ต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก

งานวิจัยต่างๆที่ศึกษาถึงลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนว่า มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมมีหลายเรื่อง เช่น งานวิจัยของ ผ่องพรรณ แว่วพิเศษ (2534) ได้ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชายในวิทยาลัยอาชีวศึกษา 4 แห่ง จำนวน 250 คน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาอาชีวะชาย มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อการทะเลาะวิวาท การรับรู้บรรยากาศแบบประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ลักษณะการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม สุขภาพจิตและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงมากกว่านักศึกษาที่มีการมุ่งอนาคตต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ แสง ทวีคุณ (2538) ได้ศึกษาการฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาท ในนักเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 105 คน ผลพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีเจตคติที่ดีต่อการไม่ทะเลาะวิวาทสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากขึ้นด้วย และ แสง ทวีคุณ ; นิภาพร โชติสุดเสนห์ ; และ ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก (2546) ได้ศึกษา ผลของการพัฒนาจิต และทักษะต่อพฤติกรรมการปลุกฝังวินัยแก่นักเรียนของครู พบว่า ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต สามารถทำนายพฤติกรรมการปลุกฝังวินัยแก่นักเรียนได้ 47.1% ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงอรุณ ธรรมเจริญ และ ลินดา สุวรรณดี (2547) ได้ศึกษาตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรมจริยธรรมของวัยรุ่นในเขตที่มีแหล่งยั่วยุในระดับต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน สามารถทำนายพฤติกรรมจริยธรรมได้ 58% นอกจากนี้ในงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2547 : 163) ได้ศึกษาจิตลักษณะที่สำคัญตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้า กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยจาก 6 จังหวัด จำนวน 509 คน พบว่า จิตลักษณะ 4 ตัว คือ สุขภาพจิต

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และความเชื่ออำนาจในตน สามารถร่วมกันทำนายทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมกรรมการสนับสนุนทางสังคม ในกลุ่มรวมได้ 39.5% ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นตัวทำนายสำคัญได้มากเป็นอันดับ 2 รองจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และในงานวิจัยของ กิตติรัตน์ชัยรัตน์ (2547 : 91-92) ได้ศึกษาประสบการณ์ในการเข้าค่ายวิทยาศาสตร์ และลักษณะทางจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการเรียนสาระวิทยาศาสตร์ พบว่านักเรียนในกลุ่มรวมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง เป็นนักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนสาระวิทยาศาสตร์ มากกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ

ในการวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่าง เช่น กรภัทรวรรณ (2548) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์ แบบวัดเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ จาก “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงมากที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .886 ผ่องพรรณ แกววิเศษ (2534) ศึกษาเรื่องลักษณะจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น ได้นำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2524) ซึ่งมีความเชื่อมั่น .65 แบบวัดเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 10 ข้อ และ แสง ทวีคุณ (2538) ได้นำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมาศึกษาการฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะ ในการป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา แบบวัดเป็นแบบประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 18 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .60 สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2536) จากงานวิจัยเรื่องลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและการป้องกัน มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราประเมิน 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง และผู้ที่คะแนนต่ำ แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน เป็นจิตลักษณะที่สำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลรวมถึงพฤติกรรมของนักเรียนด้วย งานวิจัยนี้จึงคาดว่าลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วมกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน และสามารถทำนายจิตลักษณะที่สามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

การเห็นคุณค่าในตนเอง กับความฉลาดทางอารมณ์

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาทั้งทางด้านสุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ การเห็นคุณค่าในตนเองนับว่ามีค่าสูงยิ่งเพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิต สมรรถนะทางด้านสังคม และอารมณ์ อันเกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะ

สามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนรู้สึกผิดหวัง และท้อแท้ใจด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง (ณัฐกมล ชาญสาธิตพร.2545:130) ส่วน เฮวิทท์ (รัตนาแดงประเสริฐ .2545 :18-19 ;อ้างอิงจาก Hewitt,John .2000) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self) แต่แสดงให้เห็นในรูปเจตคติที่คนนั้นมีต่อตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสัมพันธ์อย่างมากกับอัตมโนทัศน์ เมื่อผ่านกระบวนการอัตมโนทัศน์แห่งตนนั้นจะเป็นการแสดงว่าตัวเราเป็นอย่างไร และเมื่อพิจารณาผ่านการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น ก็จะเป็นการประเมินว่าเราเป็นใคร บุคคลจะประเมินอัตมโนทัศน์ออกมาในการเห็นคุณค่าตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าโดยตรวจสอบด้านผลงานความสามารถของเรากับบุคคลรอบข้าง เป็นกระบวนการที่อาจเป็นไปได้โดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว การเห็นคุณค่าในตนเองเกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์จากความสำเร็จ และการกระทำต่างๆได้บรรลุตามเป้าหมาย ส่งผลให้ได้รับคำชมเชยเป็นการสะสมความพึงพอใจต่อตนเอง กลายเป็นความรู้สึกเชื่อมั่นถึงความสามารถที่จะก้าวไปให้ถึงคุณค่าที่ได้ตั้งไว้ว่า ถ้าทำสำเร็จก็จะเกิดความพึงพอใจตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองในที่สุด และ เบิร์น (Berns,R.M. .2004 : 69-70) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นค่านิยมที่เป็นลักษณะส่วนบุคคล เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคนโดยเกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายๆด้านและมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางร่างกาย การศึกษาพฤติกรรม และการยอมรับในสังคม

นักจิตวิทยาได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลทั่วไปแตกต่างกันไป บ้างแต่จะมีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญจะมีความหมายร่วมกันอยู่ ปรีชา ธรรมมา (2547: 48) ได้สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายคนไว้ดังเช่น เจมส์ (ปรีชา ธรรมมา. 2547:48.อ้างอิงจาก James . 1890) กำหนดให้การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นสัดส่วนระหว่างความสำเร็จที่แท้จริงกับความสำเร็จ ความคาดหวังความสำเร็จของบุคคลนั้น และได้มีนักจิตวิทยาติดต่อเนื่องกันมาจนถึงในปี1970 มาสโลว์ (ปรีชา ธรรมมา. 2547:48.อ้างอิงจาก Maslow) เห็นว่าการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเห็นว่าตนเองมีความเข้มแข็ง มีคุณค่า มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในการกระทำภารกิจต่างๆ โปลิโต (ปรีชา ธรรมมา. 2547:48.อ้างอิงจาก Polito . 1977) มีความคิดเห็นว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นผลจากการประเมินคุณค่าของตนเองในด้านความรู้สึกต่างๆ และ ไรซ์ (ปรีชา ธรรมมา. 2547:48.อ้างอิงจาก Rice.1996) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นการรับรู้ค่าของตน ส่วน คูเปอร์สมิท (รัชนี สุวะมาตย์ .2544 : 12; อ้างอิงจาก Coopersmith .1984) กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นการประเมินความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับความเชื่อ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีคุณค่า ซึ่งผู้อื่นจะรับรู้ได้จากการแสดงออกทางวาจาและการกระทำ ส่วน แบนดูรา(ศิณภาพ แสงใส ,2548 : 13; อ้างอิงจาก Bandura . 1986) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่ตนประเมินตนเองว่าเป็นคนอย่างไร ถ้าบุคคลใดแสดงความรู้สึกกว่าตนเองไร้ค่าจะกล่าวได้ว่า เขาเป็นคนที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ขณะที่บุคคล

แสดงความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนมีค่า จะกล่าวได้ว่าเขาเป็นคนที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูง และ สุวรรณี พุทธิศรี และ ชัชวาล ศิลปะกิจ (2541 : 258 – 359) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จากการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น มีความพึงพอใจในผลการเรียนของตนเองซึ่งอาจจะถูกกำหนดโดยพ่อแม่ ครู เพื่อน ความรู้สึกที่รักของบุคคลในครอบครัว ความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนดี

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองตามแนวคิดของมาสโลว์ (คินาพร แสงใส . 2548 :16-17 ;อ้างอิงจาก Maslow.1970) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ พบว่า มนุษย์ทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จด้วยตัวของตัวเอง มีการประเมินค่าความสำเร็จไว้สูง ทั้งยังมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ต้องการที่จะให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตน ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนพอใจก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกที่ ตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางจะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อยเสียหน้าหรือเสียการเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้แล้วมาสโลว์ ยังได้แบ่งคุณค่าในตนเองออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับตนเอง การยอมรับนับถือ และการประเมินค่าของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความต้องการความเข้มแข็ง (Strength) ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ความสามารถที่เพียงพอในการกระทำสิ่งต่างๆ (Adequacy) ความเชี่ยวชาญและความสามารถ (Mastery and Competence) ความเชื่อมั่น (Confidence) ความมีอิสระเสรีและความเป็นไทแก่ตนเอง(Independence and Freedom) 2) ประเภทที่เกี่ยวข้องกับการได้รับการเห็นคุณค่าจากผู้อื่น เป็นความต้องการมีชื่อเสียงหรือเกียรติยศ ตำแหน่ง ความรุ่งเรือง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ได้รับการยอมรับและความสนใจ มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรีหรือเป็นที่น่าชมเชยของผู้อื่น

การเห็นคุณค่าในตนเองตามแนวคิดของ ป๊อป (Pope AW . 1980 ; อ้างอิงจาก สุวรรณี พุทธิศรี และชัชวาล ศิลปะกิจ 2541 : 358 – 359) เป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการป้องกันการเกิดหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหาทางจิตใจที่เกิดขึ้น ในทางปฏิบัติพบว่าความเดือดร้อนที่บุคคลได้รับนั้นบ่อยครั้งจะมาจากความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่น้อยเกินไป การเห็นคุณค่าในตนเองต้องอาศัยความสมดุลกันระหว่างความชำนาญ ความสามารถที่แต่ละบุคคลประเมินตนเองว่าเป็นอย่างไร กับจินตนาการของบุคคลนั้นว่าต้องการที่จะเป็นอย่างไร หากทั้งสองสิ่งนี้ใกล้เคียงกัน ก็จะทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองมองตนเองในแง่ดีตามความเป็นจริง ขึ้นชมกับความสามารถที่มีพร้อมที่จะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และในทางกลับกันถ้า perceived self และ ideal self แตกต่างกันก็จะทำให้คนๆนั้นไม่รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวการปฏิเสธ ท้อแท้หรืออยู่เฉยไม่กระตือรือร้น ตามแนวคิดนี้ได้แบ่งองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเองเป็น 5 ด้าน คือ 1) สังคม (Social) เป็นความรู้สึกถึง

การยอมรับที่ได้จากผู้อื่น ความรู้สึกในความสามารถในการเป็นเพื่อนกับผู้อื่นของตนเอง 2) การศึกษา (Academic) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในฐานะนักเรียน ความพอใจในผลการเรียน ซึ่งอาจถูกกำหนดมาตรฐาน โดยพ่อ แม่ ครู เพื่อน 3) ครอบครัว (Family) เป็นความรู้สึกกับตัวเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ความเป็นที่รักและเป็นที่ถูกใจของคนในครอบครัว 4) ภาพลักษณ์ (Body image) การมองรูปลักษณ์ตนเองว่า สูง เตี้ย อ้วน ผอม กำลังดี 5) มุมมองรวม (Global) เป็นมุมมองเกี่ยวกับตนเองโดยทั่วไป เช่น ความรู้สึกเป็นคนดี

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคมและการเรียนรู้สำหรับเด็ก เพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิต ความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์ เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความหวัง และมีความกล้าหาญจะทำให้เป็นคนประสบความสำเร็จ มีความสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่ตนปรารถนา บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง รู้ว่าตนเองมีคุณค่ามักจะมีการประเมินตนเองในด้านดี แต่ถ้าบุคคลใดที่มีความรู้สึกว่าไม่มีใครสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับหรือทำอะไรแล้วไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นก็จะทำให้บุคคลนั้นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้น ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันจึงมีผลต่อความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล (newman .1986;อ้างอิงจาก ศิณภาพร แสงใส 2548 : 18-19, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2544:61) อูมาพร ตรังคสมบัติ (2543 : 32-36) ได้กล่าวถึง การเห็นคุณค่าในตนเองไม่เพียงเป็นความรู้สึกที่มีอยู่ในความคิดหรืออยู่ในใจเท่านั้น แต่จะมีอิทธิพลต่อวิธีการคิด การทำ การพูด รวมทั้งกิริยาท่าทางที่แสดงออกมา ความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นและความสำเร็จในชีวิต โดยจะเป็นเรื่องต่างๆตั้งแต่ 1) การมองตนเอง บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะรู้สึกว่าตนเองไม่น่ารัก ไม่มีใครต้องการ ไร้คุณค่า ไม่ภูมิใจในตนเอง ปิดตนเอง กลัวผู้อื่นจะพบความบกพร่องของตนเองใช้ชีวิตด้วยความกลัว ส่วนบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าตนเองสูงจะรู้สึกว่าตนน่ารัก มีค่า เป็นที่ต้องการของผู้อื่น ภูมิใจในตนเอง กล้าเปิดเผย ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เปิดเผยมีชีวิตอยู่อย่างกล้าหาญและมีความสุข 2) อารมณ์ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมักจะมีอารมณ์หนักแน่นคง ไม่มีปฏิกิริยารุนแรงต่อการกระทำหรือคำพูดของคนอื่น เปิดใจยอมรับฟังคนอื่นยอมรับคำติชม 3) การเคารพในสิทธิของตนเอง จะเป็นบุคคลที่ปฏิบัติต่อตนเองอย่างเหมาะสม ให้เกียรติและปกป้องสิทธิตนเองจะทำให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ และปฏิบัติต่อเขาอย่างเหมาะสม 4) การปรับตัว จะมีการปรับตัวได้ดี ไม่เคร่งเครียด หากเกิดปัญหาจะมีวิธีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาเป็นสิ่งที่ทำหาย นำตื่นเต้น และเป็นโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ 5) ความสัมพันธ์กับผู้อื่น จะปฏิบัติต่อ

ผู้อื่นด้วยความรู้สึกที่ดี มองโลกในแง่ดี มีใจกว้าง และอยากร่วมมือกับผู้อื่น ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ความสัมพันธที่ดี และ6) บุคลิกภาพ คนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความสุขมีพลังชีวิตที่แสดงออกมาภายนอกด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีชีวิตชีวา อารมณ์มั่นคง ทำทางการเดินสง่างามมั่นคง พูดจาชัดถ้อยชัดคำ ส่วนเกียรติวรรณ อมาตยกุล (2531, 13 -15) เห็นความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นความต้องการของคนที่จิตใจละเอียดอ่อนลึกซึ้ง เป็นความต้องการที่จะเห็นคุณค่าความสามารถของตัวเองได้ด้วยตัวเอง รู้จักศึกษาจิตใจตนเองควบคุมตนเอง ใช้ชีวิตให้อยู่เหนืออิทธิพลของความต้องการขั้นต่ำได้ สามารถจะเห็นว่าตัวเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความภูมิใจในความ เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง มีความมั่นใจในการกระทำต่างๆของตัวเองได้โดยไม่ต้องรอฟังผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

แดนนิส ลอว์เรนซ์ (Denis Lawrence .1996 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 24 - 27) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการเห็นคุณค่าของตนเองว่า เป็นการประเมินค่า ความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ของตัวตน กับตัวตนในอุดมคติของแต่ละคน ซึ่งเป็นกระบวนการทางจิตพิสัยที่ใช้วัดว่าแต่ละคนสนใจความแตกต่างนี้อย่างไร ความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์แห่งตนกับตัวตนในอุดมคติ สิ่งนี้จะเกิดกับแต่ละคนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า บุคคลสำคัญในชีวิตของเด็กปฏิบัติต่อเขาอย่างไร ความคาดหวังของพ่อแม่หากไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เขาก็จะตำหนิตนเองว่าไม่มีค่าพอกับความรักของพ่อแม่ เป็นความล้มเหลวซึ่งจะรู้สึกตนเองว่าเป็นคนล้มเหลวในเรื่องอื่นๆด้วย ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งทำให้เกิดการเห็นคุณค่าตนเองต่ำ แต่ปฏิกริยาที่บุคคลสำคัญหรือพ่อแม่ของเด็กที่มีต่อความล้มเหลวนั้นต่างหากที่ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าตนเองต่ำ ที่จริงแล้วอาจจะแย้งว่าความล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ มักจะมีคนที่ฉลาดและเก่งกว่าเสมอ เราต้องยอมรับความคิดนี้ก่อน ถ้าเราต้องการช่วยให้เด็กได้พัฒนาอย่างมีความสุข ปราศจากความเครียด ในที่สุดก็จะรู้ถึงระดับความสามารถของตนเอง และตระหนักว่าตนเองไม่สามารถเรียนได้เท่าคนอื่น แล้วเขาก็จะสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าตนเองได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของคนอื่น และจะกำหนดมาตรฐานตนเองได้ ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีค่า จะเห็นคุณค่าตนเองสูงขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมและแก้ปัญหาการเรียน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และกระตือรือร้น เมื่อได้รับสิ่งท้าทายใหม่ๆ

จากแนวคิดทฤษฎีและความสำคัญเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง พอสรุปความหมายการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การเห็นความสำคัญและคุณค่าของตนเอง เท่าเทียมกับผู้อื่น มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีๆที่มีต่อตัวเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่นและสังคม มีความสามารถทางร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา ในการกระทำใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของตนได้ และรวมถึงความรู้สึกว่าตนเองมีเกียรติมีศักดิ์ศรี

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น พบในงานวิจัยของ รัชนี สุวะมาตย์ (2544) ได้ศึกษาผลของการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองตามกรอบแนวคิดของซิคโคเน ที่มีต่อระดับเชาว์ อารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 40 คน

โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน มีการวัดระดับเซา์วอารมณ์ก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง นักเรียนในกลุ่มทดลอง มีเซา์วอารมณ์สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม และนักเรียนในกลุ่มทดลอง มีระดับเซา์วอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกล่าวได้ว่าการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับระดับเซา์วอารมณ์ของนักเรียนสูงขึ้น ขณะที่พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอยู่ในระดับที่ลดลง ศิณาพร แสงใส (2547) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 516 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การกำหนดเป้าหมายในอนาคต แรงจูงใจไม่สัมพันธ์ และความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นอกจากนี้ จิตตินันท์ ชุ่มทอง (2547) ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเซา์วอารมณ์ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 667 คน ผลพบว่าตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของเซา์วอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้ร้อยละ 23.9 ได้แก่ การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง การเห็นคุณค่าในตนเอง การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา การอบรมเลี้ยงดูแบบรักเอาใจใส่ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

การวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง อรุมา สงวนญาติ (2544) ได้ศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความภูมิใจในตนเอง ที่มีรูปแบบการตอบละเอียดต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานครจำนวน 1,064 คน โดยใช้เครื่องมือวัดของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg . 1995) ที่มีชื่อว่า Rosenberg's Self – Esteem Scale หรือ RSE นำมาปรับใช้เป็นแบบวัด 2 ฉบับ เป็นแบบข้อความและแบบสถานการณ์ โดยวัดคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ ด้านการยอมรับนับถือตนเอง ด้านการได้รับการยอมรับจากเพื่อน ด้านการได้รับการยอมรับจากครอบครัว และการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน แบบทดสอบทั้งสองมีค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับเท่ากับ 0.939 และ 0.886 ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สุวรรณี พุทธิศรี และชัชวาล ศิลปะกิจ (2541) ได้พัฒนาแบบสอบถาม The Five – Scale Test of Self – Esteem for Children (FSC) มาแปลเป็นภาษาไทย และนำไปศึกษาร่วมกับ Children's Depression Inventory (CDI) และ Rosenberg's Self – Esteem Scale (RSE) ในเด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 408 คน เพื่อทดสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือในการประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 60ข้อ แบ่งเป็น 6 กลุ่มๆละ 10 ข้อ ได้แก่กลุ่มสังคม กลุ่มการศึกษา กลุ่มครอบครัว กลุ่มภาพลักษณ์ กลุ่มมุมมองรวม และกลุ่มคำถามลวง ข้อคำถามมี 3 ตัวเลือก คือ ฉันรู้สึกตลอดเวลา ฉันรู้สึกบางครั้ง ฉันแทบไม่รู้สึก ผลการศึกษาพบว่า แบบสอบถาม FSC ฉบับภาษาไทย มีค่าความเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ โดยความสอดคล้องภายในของแต่ละแบบสอบถามแต่ละด้านที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.78 และพบว่า คะแนนแต่ละด้านของ FSC มีความสัมพันธ์กับคะแนนของ CDI

และ RSE อย่างมีนัยสำคัญ จากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ได้มีผู้ศึกษา สามารถทำได้หลายรูปแบบ และสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดของมาสโลว์ และแบบสอบถาม FSC ฉบับภาษาไทย ของ สุวรรณีย์ พุทธรศรี และชัชวาล ศิลปะกิจ มาปรับปรุงเป็นแบบสอบถามวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ

จากงานวิจัยและเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ มีความสำคัญต่อบุคคลในการดำเนินชีวิต ทำให้บุคคลมีความมุ่งมั่นพยายามทำงานจนประสบความสำเร็จ รู้สึกต่อตนเองและผู้อื่นในด้านดี เป็นคนที่มีบุคลิกดี ไม่อิจฉาริษยา ไม่รู้สึกด้อยค่า มีความมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ สามารถปรับตัวได้ดี และแก้ปัญหาได้ดี ซึ่งบุคคลที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองน่าจะมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง

ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้นำตัวแปรด้านลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย เพศ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ

เพศที่แตกต่างกันของนักเรียน น่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน ดังตัวอย่างงานวิจัยที่แสดงผลให้เห็นความแตกต่างของเพศอย่างเช่น จากการศึกษาของ สุกานดา นิมทองคำ (2535 : 88) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนเพศหญิง ได้คะแนนพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนในงานวิจัยของ จรัสศักดิ์ พีรศักดิ์โสภณ (2547:73) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น พบว่านักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยปรีชาเชิงอารมณ์มากกว่านักเรียนชาย และในงานวิจัยของ นันทวัฒน์ ชุนซี (2546 : 35) ได้ศึกษาการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่2 พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีจิตสาธารณะต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนเพศหญิงมีจิตสาธารณะมากกว่านักเรียนเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงคาดว่านักเรียนเพศหญิง จะมีความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงกว่านักเรียนเพศชาย

ช่วงชั้นเรียน

งานวิจัยของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 102-103) ได้ศึกษาบทบาทของบิดา บทบาทมารดา กับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 มัธยมศึกษาปีที่5 และระดับอุดมศึกษาปีที่2 จำนวน 600 คน ผลการศึกษาพบว่าวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนปลายมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลางกับวัยรุ่นตอนปลายมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

จากผลงานวิจัยผู้วิจัยคาดว่า ช่วงชั้นเรียนของนักเรียนที่เรียนในช่วงชั้นที่สูงกว่า จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ต่ำกว่า

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และจิตลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังเกตคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนในโรงเรียนที่จัดโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียนมีประชากรทั้งสิ้น 1,120 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 2) และนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5) ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย และ โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ในแต่ละโรงเรียน เลือกกลุ่มตัวอย่างในระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 2) จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน และระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 5) จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน ได้นักเรียนที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน ได้รับแบบสอบถามคืนที่สมบูรณ์จำนวน 282 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 88.13

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรดังนี้

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คือ

1.ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสับสนุนและใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา

2.ปัจจัยด้านโรงเรียน ได้แก่ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

3.จิตลักษณะ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตนเอง

ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 8 ตอน ได้แก่

ตอนที่1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน โดยผู้ตอบเติมข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง

ตอนที่2 เครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง การที่เด็กนักเรียนรายงานถึง ความสามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองว่าเป็นเช่นไร การรู้จักผ่อนคลายและควบคุมการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมไปในทิศทางที่สังคมยอมรับ สร้างความหวังและกำลังใจให้กับตนเองอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น มีความสัมพันธ์ที่ดีโดยมีอารมณ์และความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น โดยมีโครงสร้างความฉลาดอารมณ์ตามแนวคิดของโกลแมน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม ผู้วิจัยได้นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ สุภาพร พิสิฐรัฐพัฒนา (2543) และ คมเพชร ฉัตรศุภกุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) มาปรับปรุง จำนวน 34 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .836 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อความ ประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 6 ระดับ เริ่มจาก "จริงมากที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่ามีคุณลักษณะทางความฉลาดอารมณ์สูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่ามีคุณลักษณะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงมากที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของ อารมณ์ท่าน ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ0 ฉันไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ข้อ00 ฉันสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 3 เครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล หมายถึง การที่เด็กนักเรียน รายงานว่า บิดามารดามีการปฏิบัติต่อตนเองได้แก่ การแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตร ของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดบุตร ได้กระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุตรมากน้อยเพียงใด มีความสนิทสนม การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย สามารถอธิบายเหตุผลให้แก่ บุตรขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร ตลอดจนการ ให้รางวัลและ ลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตร มากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล วัดโดยใช้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วณิชทานนท์ (2536) มาปรับใช้ให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .798 แบบวัด เป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า ค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล ในระดับสูง กว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงมากที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับบิดา มารดาหรือผู้ ที่เลี้ยงดูท่าน ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ0 พ่อแม่รักและหวังดีต่อฉัน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ข้อ00 พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลเมื่อฉันทำผิด ก่อนลงโทษฉัน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 4 เครื่องมือวัดการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา

การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา หมายถึง การที่เด็กนักเรียนได้สังเกตเห็นบิดามารดาแสดงออกทางอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และให้กำลังใจผู้อื่นเมื่อมีความทุกข์ใจ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยนำแนวคิดการถ่ายทอดทางอารมณ์จากพ่อแม่ และการเรียนรู้จากการสังเกตของเบนดูว์ มาสร้างเป็นข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .865 แบบวัดเป็นแบบประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงมากที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” การให้คะแนนผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงมากที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับบิดา มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูท่าน ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ0 พ่อแม่ของฉันจะพูดจกกันด้วยดี แม้จะมีเรื่องที่ขัดแย้งกัน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ข้อ00 พ่อแม่ของฉันเป็นแบบอย่างให้แกฉันในการควบคุมอารมณ์ที่ดี

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 5 เครื่องมือวัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้

บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกถึงบรรยากาศในห้องเรียนว่าเป็นห้องเรียนที่อบอุ่น มีความเป็นกันเอง ไม่เครียด ครูผู้สอนให้ความรักและความปลอดภัย ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีความสุข มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ มีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถของตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลด้วย การวัดบรรยากาศการเรียนรู้จะนำ

แบบวัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนของ ทวีศิลป์ สารเสน (2543) และแบบวัดการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาตรีภูมิจงวุฒิเวศย์ และคณะ(2540) มาปรับปรุงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .791 เป็นแบบวัดแบบประเมินค่า 6 ระดับ เริ่มตั้งแต่ “มากที่สุด” จนถึง “น้อยที่สุด” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนในระดับมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ0 บรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียนมีความเป็นกันเองไม่เครียด

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

ข้อ00 ครูเป็นที่พึ่งได้ทุกเวลาสำหรับฉัน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

ตอนที่ 6 เครื่องมือวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การรายงานจากการรับรู้ของเด็กนักเรียนว่า การปฏิบัติตนและการแสดงออกของครูต่อนักเรียน มีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดสนิทสนม มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และครูสามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งของนักเรียนได้ การวัดความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ได้นำแบบวัดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนของสุภาสิณี นุ่มเนียม (2546) มาปรับปรุงดัดแปลงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .857 ประกอบด้วยข้อคำถามแบบประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” “ไม่จริงเลย” จนถึง ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ0 ครูให้ความสำคัญกับตนเองกับฉัน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ข้อ00 ครูทำให้เกิดบรรยากาศดีในชั้นเรียน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 7 เครื่องมือวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึง การที่นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการมองเห็นความสำคัญของผลการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักคาดการณ์ไกล อดทนที่จะรอผลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนที่จะรับผลเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน และการรู้จักควบคุมตนเองให้สามารถทำงานได้อย่างขยันขันแข็ง กระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ละเว้นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้โดยไม่ต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก การวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ผู้วิจัยใช้แบบวัดของดวงเดือน พันธุมนาวิน ; งามตา วรินทร์านนท์; และคณะ (2536) จำนวน 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ.626 มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราประเมิน 6 ระดับ จาก“จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนในระดับสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ0 ฉันอยากเรียนหนังสือมากๆเพื่อโตจะได้ทำงานดีๆ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ข้อ00 ถ้าฉันอยากได้สิ่งใด และต้องรอคอย ฉันจะหมดความอดทน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 8 เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลเห็นความสำคัญและคุณค่าของตนเอง เท่าเทียบกับผู้อื่น มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีๆที่มีต่อตัวเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น และสังคม มีความสามารถทางร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา ในการกระทำใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของตนได้ และรวมถึงความรู้สึกว่าตนเองมีเกียรติมีศักดิ์ศรี การวัดการเห็นคุณค่าในตนเองผู้วิจัยนำแนวคิดของมาสโลว์ และแบบสอบถาม FSC ฉบับภาษาไทย ของ สุวรรณี พุทธิศรี ;และชัชวาล ศิลปะกิจ มาปรับปรุงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .880 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่าเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 6 ถึง 1 จากคำตอบ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แต่ถ้าเป็นข้อความทางลบ ผู้ตอบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

ตัวอย่าง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้อธิบายเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ในระดับใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างนั้นๆ

ข้อ 0 ฉันเป็นคนสำคัญ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ข้อ 00 ฉันสามารถเป็นที่พึ่งแก่คนในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงได้

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบวัดที่ได้สร้างขึ้นเองและปรับปรุงมาจากผู้ที่ได้สร้างไว้แล้ว โดยนำมาหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity)

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัด (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามตามนิยามปฏิบัติการของตัวแปรต่างๆ เพื่อให้สามารถวัดได้ตรงกับเรื่องที่ศึกษา โดยพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 เป็นเกณฑ์ แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมถูกต้องก่อนนำไปใช้

2. การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination)

การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่ปรับปรุงใหม่มาหาค่าอำนาจจำแนก โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 70 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้ในงานนี้ทั้งหมด จะหาหลังจากได้หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแล้วได้เลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อติดต่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูล จากโรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. เมื่อได้รับการอนุญาตแล้ว นำแบบสอบถามไปให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และวิธีการตอบแบบสอบถามกับครูประจำชั้นของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนัดวันกับครูประจำชั้นเพื่อขอรับแบบสอบถามคืน
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมด ในการวิจัยครั้งนี้ได้ส่งแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 320 ฉบับ ได้รับคืน 282 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.13
4. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์ทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนในการใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.หาค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

2.การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบที่ละชั้น เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

3.การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – way Analysis of variance) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2, 3, 4 , 5, 6 และข้อที่ 7

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ 1) เพื่อศึกษาตัวแปร ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับจิตลักษณะของนักเรียนที่สามารถอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีภูมิหลังและลักษณะชีวิตสังคมแตกต่างกัน 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับ จิตลักษณะของนักเรียน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา บรรยากาศการเรียนรู้อันส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ปัจจัยจิตลักษณะ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะทางชีวิตสังคมภูมิหลัง ได้แก่ เพศ และช่วงชั้นเรียน ส่วนตัวแปรตามคือ ความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 282 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่ออธิบายความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมและจิตลักษณะที่มีผลต่อความฉลาดทาง

อารมณ์

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

F แทน ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์การแจกแจงแบบเอฟ(F-distribution)

SS แทน ผลบวกของคะแนนยกกำลังสอง (Sum of Square)

MS แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกของคะแนนยกกำลังสอง (Mean of Square)

df แทน ชั้นแห่งความอิสระ (Degree of Freedom)

ตอนที่1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งจำแนกตามลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลัง และตัวแปรที่
ศึกษา ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลัง ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

ลักษณะชีวิตสังคมภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	125	44.30
หญิง	157	55.70
รวม	282	100.00
ช่วงชั้นเรียน		
ช่วงชั้นที่3 (ม.2)	163	57.80
ช่วงชั้นที่4 (ม.5)	119	42.20
รวม	282	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 282 คน จำแนกเป็นเพศชาย 125 คน
คิดเป็นร้อยละ 44.30 เพศหญิง 157 คน คิดเป็นร้อยละ 55.70 และช่วงชั้นเรียน โดยช่วงชั้นเรียนที่3 มี
นักเรียนจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 57.80 ช่วงชั้นเรียนที่4 มีนักเรียนจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อย
ละ 42.70

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
-ความฉลาดทางอารมณ์	187.00	145.65	14.54
ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน			
-การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบ รักสนับสนุนและใช้เหตุผล	60.00	51.99	7.75
-การได้รับแบบอย่างความฉลาดทาง อารมณ์จากบิดามารดา	60.00	47.15	8.05
-บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความ สุขในการเรียนรู้	60.00	41.41	6.57
-สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	60.00	41.54	7.75
ปัจจัยจิตลักษณะ			
-ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	48.00	35.59	5.57
-การเห็นคุณค่าในตนเอง	60.00	44.39	8.20

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร
มีค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ 145.65 ในปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย
คะแนน การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความ
ฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ สัมพันธภาพ
ระหว่างครูกับนักเรียน เท่ากับ 51.99 , 47.15 , 41.41 และ 41.54 ตามลำดับ ปัจจัยจิตลักษณะ มี
ค่าเฉลี่ยคะแนน ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และ การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 35.59และ 44.39
ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ พิจารณาตาม
ตัวแปรปัจจัยทางสังคมและปัจจัยจิตลักษณะ

ตัวแปร	ความฉลาดทางอารมณ์					
	กลุ่มสูง			กลุ่มต่ำ		
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย		จำนวน	ค่าเฉลี่ย	
		ค่าเฉลี่ย	เบน		ค่าเฉลี่ย	เบน
	มาตรฐาน		มาตรฐาน			
ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน						
-การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบ						
รักสนับสนุนและใช้เหตุผล	182	150.36	13.55	100	137.06	12.18
-การได้รับแบบอย่างความฉลาดทาง						
อารมณ์จากบิดามารดา	161	151.27	13.52	121	138.16	12.33
-บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความ						
สุขในการเรียนรู้	164	148.27	14.62	118	142.00	13.65
-สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	160	150.08	13.90	122	139.83	13.28
จิตลักษณะ						
-ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	186	149.74	13.58	96	137.70	13.00
-การเห็นคุณค่าในตนเอง	161	151.87	12.30	121	137.36	13.09

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ในกลุ่มสูง มีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ เท่ากับ 150.36 และ 137.06 ในกลุ่มต่ำ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาในกลุ่มสูง มีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ เท่ากับ 151.27 และ 138.16 ในกลุ่มต่ำ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ ในกลุ่มสูงมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ เท่ากับ 148.27 และ 142.00 ในกลุ่มต่ำ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนในกลุ่มสูง มีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ เท่ากับ 150.08 และ 139.83 ในกลุ่มต่ำ ส่วนตัวแปรจิตลักษณะ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนในกลุ่มสูงมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ เท่ากับ 149.74 และ 137.70 ในกลุ่มต่ำ การเห็นคุณค่าในตนเอง ในกลุ่มสูงค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ เท่ากับ 151.87 และ 137.36 ในกลุ่มต่ำ

ตอนที่2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบทีละขั้นเพื่อทำนายความฉลาดทางอารมณ์

เพื่อศึกษาตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับ จิตลักษณะของนักเรียนที่สามารถอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีภูมิหลังและลักษณะชีวิตสังคมแตกต่างกัน ผลปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 ร้อยละการทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนายของตัวแปรอิสระ ด้านปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และจิตลักษณะ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละการทำนายรวม	ตัวทำนายตามลำดับความสำคัญ	ร้อยละการทำนายของตัวแปรที่สำคัญที่สุด	ค่าเบต้าของตัวทำนาย (ตามลำดับความสำคัญ)
กลุ่มรวม	282	39.00	4 , 2 , 3	31.60	.387, .257, .114
เพศชาย	125	44.90	4 , 2	38.50	.495, .283
เพศหญิง	157	35.00	4 , 3 , 2	22.20	.259, .274, .245
ช่วงชั้นที่3	163	38.80	4 , 2	22.20	.370, .276
ช่วงชั้นที่4	119	54.00	4 , 1	46.10	.428, .377

1 = การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล

2 = การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา

3 = ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

4 = การเห็นคุณค่าในตนเอง

จากตาราง 4 เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรการถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย พบว่าในกลุ่มรวมมีตัวแปรอิสระ 3 ตัว ร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 39.00 โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายได้เด่นชัดที่สุดคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (ค่าเบต้า=.387) รองลงมาคือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาและลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (ค่าเบต้า=.257 และ .114 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มย่อย พบว่า กลุ่มเพศชาย มีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 44.90 โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายได้เด่นชัดที่สุดคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (ค่าเบต้า=.495) รองลงมาคือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา(ค่าเบต้า=.283) ในกลุ่มเพศหญิง มีตัวแปรอิสระ 3 ตัว ร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 35.00 โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายได้เด่นชัดที่สุดคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (ค่าเบต้า=.259) รองลงมาคือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนและการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา (ค่าเบต้า=.275 และ .245 ตามลำดับ) ในส่วนของกลุ่มช่วงชั้นเรียน พบว่า ช่วงชั้นที่3 (มัธยมต้น) มีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 38.80 โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายได้เด่นชัดที่สุดคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (ค่าเบต้า=.370) รองลงมาคือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา(ค่าเบต้า=.276) และ ช่วงชั้นที่4 (มัธยมปลาย) มีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 54.00 โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายได้เด่นชัดที่สุดคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (ค่าเบต้า=.428) รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล (ค่าเบต้า=.377) ซึ่งตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้เด่นชัดที่สุดในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนและจิตลักษณะที่ผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์

เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับ จิตลักษณะของนักเรียน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

1.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ปรากฏผลในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
-การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล (ก)	5105.985	1	5105.985	31.697	.000*
-ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (ข)	3049.861	1	3049.861	18.933	.000*
(ก) x (ข)	33.334	1	33.334	.207	.650
ความคลาดเคลื่อน	44782.507	278	161.088		
รวม	6041613.000	282			

* ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 เมื่อศึกษาผลร่วมกันระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรัก
สับสนุนและใช้เหตุผล และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของ
นักเรียน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสสนับสนุนและใช้เหตุผล
และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ แต่พบว่านักเรียนที่ได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก(ค่าเฉลี่ย = 150.36) มีความฉลาดทาง
อารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย
(ค่าเฉลี่ย = 137.06) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่ง
อนาคตควบคุมตนสูง(ค่าเฉลี่ย = 149.74) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่ง
อนาคตควบคุมตนต่ำ(ค่าเฉลี่ย=137.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง ปรากฏผลในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
-การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล (ก)	2656.621	1	2656.621	17.567	.000*
-การเห็นคุณค่าในตนเอง(ข)	5440.307	1	5440.307	35.974	.000*
(ก) x (ข)	4.621	1	4.621	.031	.861
ความคลาดเคลื่อน	42041.852	278	151.230		
รวม	6041613.000	282			

* ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 เมื่อศึกษาผลร่วมกันระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนพบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ แต่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก(ค่าเฉลี่ย = 150.36) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย (ค่าเฉลี่ย = 137.06) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า นักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง(ค่าเฉลี่ย = 151.87) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 137.36) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ2 ตัว คือการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาและ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ปรากฏผลในตาราง7

ตาราง7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนใน

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
-การได้รับแบบอย่าง					
ความฉลาดทางอารมณ์					
จากบิดามารดา (ก)	5650.068	1	5650.068	35.704	.000*
-ลักษณะมุ่งอนาคต					
ควบคุมตน (ข)	3468.212	1	3468.212	21.916	.000*
(ก) x (ข)	.269	1	.269	.002	.967
ความคลาดเคลื่อน	43992.850	278	158.248		
รวม	6041613.000	282			

* ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง7 เมื่อศึกษาผลร่วมกันระหว่าง การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ แต่พบว่านักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก(ค่าเฉลี่ย = 151.27) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย(ค่าเฉลี่ย = 138.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง(ค่าเฉลี่ย = 149.74) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ(ค่าเฉลี่ย=137.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ2 ตัว คือการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ การเห็นคุณค่าในตนเอง ปรากฏผลในตาราง8

ตาราง8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนใน

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปร การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาและ การเห็นคุณค่าในตนเอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
-การได้รับแบบอย่าง					
ความฉลาดทางอารมณ์					
จากบิดามารดา (ก)	4131.780	1	4131.780	28.227	.000*
-การเห็นคุณค่าในตนเอง(ข)	6811.337	1	6811.337	46.532	.000*
(ก) x (ข)	19.655	1	19.655	.134	.714
ความคลาดเคลื่อน	40693.218	278	146.378		
รวม	6041613.000	282			

* ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง8 เมื่อศึกษาผลร่วมกันระหว่าง การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ แต่พบว่านักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก(ค่าเฉลี่ย = 151.27) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย (ค่าเฉลี่ย = 138.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า นักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง(ค่าเฉลี่ย = 151.87) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (ค่าเฉลี่ย=137.36) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ปรากฏผลในตาราง 9

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนใน

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณาตามตัวแปรบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
-บรรยากาศการเรียนรู้					
ผู้ที่ส่งเสริมความสุข					
ในการเรียนรู้ (ก)	969.744	1	969.744	5.542	.000*
-ลักษณะมุ่งอนาคต					
ควบคุมตนเอง (ข)	7645.570	1	7645.570	43.698	.000*
(ก) x (ข)	206.926	1	206.926	1.183	.278
ความคลาดเคลื่อน	40640.406	278	174.965		
รวม	6041613.000	282			

* ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 เมื่อศึกษาผลร่วมกันระหว่างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ แต่พบว่านักเรียนที่ได้รับการได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ มาก(ค่าเฉลี่ย = 148.27) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้น้อย(ค่าเฉลี่ย = 142.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง(ค่าเฉลี่ย = 149.74) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ(ค่าเฉลี่ย=137.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

6.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ2 ตัว คือสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และ การเห็นคุณค่าในตนเอง ปรากฏผลในตาราง10

ตาราง10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนใน

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พิจารณา

ตามตัวแปร สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และ การเห็นคุณค่าในตนเอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
-สัมพันธภาพระหว่าง					
ครูกับนักเรียน (ก)	1294.830	1	1294.830	8.335	.000*
-การเห็นคุณค่าในตนเอง (ข)					
(ก) x (ข)	261.466	1	261.466	1.683	.196
ความคลาดเคลื่อน	43187.623	278	155.351		
รวม	6041613.000	282			

*ค่านี้สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง10 เมื่อศึกษาผลร่วมกันระหว่างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ แต่พบว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมาก(ค่าเฉลี่ย = 150.08) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนน้อย (ค่าเฉลี่ย = 139.83) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า นักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง(ค่าเฉลี่ย = 151.87) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ(ค่าเฉลี่ย=137.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนและผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวแปร ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับจิตลักษณะของนักเรียนที่สามารถอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีภูมิหลังและลักษณะชีวิตสังคมแตกต่างกัน

2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน กับ จิตลักษณะของนักเรียน ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย สามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และตัวแปรจิตลักษณะ สามารถร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีเพศและช่วงชั้นเรียนต่างกัน

2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลมาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

3. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

4. นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

5. นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

6. นักเรียนที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้มาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

7.นักเรียนที่ได้รับสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนในโรงเรียนที่จัดโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาตอนต้น) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 โรงเรียนมีประชากรทั้งสิ้น 1,120 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่3(มัธยมศึกษาปีที่2) และนักเรียนระดับช่วงชั้นที่4(ชั้นมัธยมศึกษาปีที่5) ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย และ โรงเรียนบดินทรเดชา(สิงห์ สิงหเสนี) จากนั้น เลือกกลุ่มตัวอย่างในระดับช่วงชั้นที่3(มัธยมศึกษาปีที่2)จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ40คน และระดับช่วงชั้นที่4(มัธยมศึกษาปีที่5) จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ40คน ได้นักเรียนที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน ได้รับแบบสอบถามคืนที่สมบูรณ์จำนวน 282 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 88.13

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย

- 1.แบบสอบถามลักษณะชีวิตสังคมและภูมิหลัง เกี่ยวกับเพศและช่วงชั้นเรียน
- 2.แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม จำนวน 34 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .836
- 3.แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .798
- 4.แบบสอบถามการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .865

5.แบบสอบถามบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .791

6.แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .857

7.แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง จำนวน 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .626

8.แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .880

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนในการใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.หาค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

2.การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบทีละขั้น เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

3.การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – way Analysis of variance) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2, 3, 4 , 5, 6 และข้อที่ 7

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้เด่นชัดที่สุดโดยเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับแรก ในกลุ่มรวม รองลงมา คือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน โดยร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ร้อยละ 39.0

2.ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยทางสังคม (ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน) และตัวแปรลักษณะทางจิต (ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และ การเห็นคุณค่าในตนเอง) ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน แต่พบความแตกต่าง คือ

2.1 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุน และใช้เหตุผลมาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุน และใช้เหตุผลน้อย

2.2 นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย

2.3 นักเรียนที่ได้รับการได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้มาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้น้อย

2.4 นักเรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนน้อย

2.5 นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ

2.6 นักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลจากข้อค้นพบในการวิจัย โดยจำแนกตามสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ตัวแปรปัจจัยทางสังคม และตัวแปรจิตลักษณะ สามารถร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่มีเพศและช่วงชั้นเรียนต่างกัน สมมติฐานนี้คาดถึงผลการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระ 6 ตัว ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยทางสังคม 4 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และตัวแปร ลักษณะทางจิต 2 ตัวแปร คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการเห็นคุณค่าในตนเอง และขอสรุปและอภิปรายผลดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าในกลุ่มรวม ตัวแปรที่มีผลต่อการทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน สามารถร่วมกันทำนายความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 39.0 และเมื่อพิจารณาในกลุ่มย่อยพบว่าตัวแปรอิสระที่ทำนายความฉลาดทางอารมณ์ได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) โดยตัวแปรที่เข้าทำนายความฉลาดทางอารมณ์ ลำดับแรกคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง

รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล สามารถร่วมกันทำนายนายความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ54.0

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ได้เป็นลำดับแรกในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ดังที่มีการกล่าวกันว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพจิต และยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ (ณัฐกมล ชาญสาธิตพร, 2545:130) บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองไม่ใช่เป็นเพียงความรู้สึกที่มีอยู่ในความคิดหรืออยู่ในใจเท่านั้นแต่จะมีอิทธิพลต่อ การทำ การพูด รวมทั้งกริยาท่าทางที่แสดงออกมา ต่อผู้อื่น ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมักจะมีอารมณ์หนักแน่น ไม่มีปฏิกิริยาที่รุนแรงต่อการกระทำหรือคำพูดของผู้อื่น (อุมาพร ตรังคสมบัติ , 2543) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ จิตตินันท์ ชุ่มทอง (2547) ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของเชาว์อารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้แก่ ตัวแปร การเห็นคุณค่าในตนเอง

ผลการวิจัยในครั้งนี้อย่างแสดงให้เห็นว่า การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยมีความสำคัญเป็นอันดับสอง โดยมีผลงานวิจัยที่สอดคล้องกับผลนี้ คือ งานวิจัยของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 93) ได้ศึกษาตัวทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น พบว่า บทบาทของมารดาด้านการเป็นต้นแบบทางสังคมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด คือสามารถทำนายความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ได้ในลำดับแรก รองลงมาคือ บทบาทของบิดาด้านการเป็นต้นแบบทางสังคม และในงานวิจัย ของ ผาณิต บัวขำ (2547 : 75 - 82) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธ พบว่า การเป็นต้นแบบแสดงอารมณ์โกรธของแม่ สามารถทำนายพฤติกรรมแสดงอารมณ์โกรธของเด็กด้าน ประเภทการแก้แค้น การยืนยันความคิดเห็นของตนเอง การปลดปล่อยอารมณ์ การหลีกเลี่ยง การขอสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการแสดงความไม่ชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเป็นแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์ของบิดามารดา ซึ่งแสดงออกโดยพฤติกรรม จะมีอิทธิพลให้บุตรได้รู้เห็นแบบอย่างทางอารมณ์ที่ดีและส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของบุตร

สำหรับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยมีผลงานวิจัยที่สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ ดุจเดือน พันธุมนาวิน (2547 : 163) ได้ศึกษาจิตลักษณะที่สำคัญตามทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้า พบว่า

จิตลักษณะ 4 ตัว สามารถร่วมกันทำนายทัศนคติต่อพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคม ในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 39.5 โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง เป็นตัวทำนายสำคัญได้ในลำดับที่ 2 รองจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และในงานวิจัยของ แสงอรุณ ธรรมเจริญ และ ลินดา สุวรรณดี (2547) ได้ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของวัยรุ่นในเขตที่มีแหล่งช่วยในระดับต่างกัน พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสามารถทำนายพฤติกรรมจริยธรรมได้ร้อยละ 58.0 นอกจากนี้ในงานวิจัยของ แสง ทวีคุณ ; นิภาพร โชติสุดเสณห์ ; และ ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก (2546) ได้ศึกษา ผลของการพัฒนาจิต และทักษะต่อพฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนของครู พบว่า ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง สามารถทำนายพฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนได้ร้อยละ 47.10 ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เป็นผู้ที่ควบคุมตนเองให้สามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสม

สมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลมาก และ มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกัน คือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง กล่าวคือ นักเรียนนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง ไม่ได้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อยและลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่ละตัวแปร พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียงพะนอ เปลี้นดวง (2544) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและให้ความคุ้มครอง มีค่าเฉลี่ยของระดับเชาวน์อารมณ์สูงสุด ในขณะที่นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง มีค่าเฉลี่ยของระดับเชาวน์อารมณ์ต่ำสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตวรรณ มีสมสาร (2544) พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู

แบบเอาใจใส่ มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจคุม แบบรักตามใจ และแบบทอดทิ้ง แลสอดคล้องกับผลวิจัยของ สุกานดา นิ่มทองคำ (2534) ได้ศึกษาตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 510 คน ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู จะส่งผลต่อการพัฒนาอารมณ์สังคม โดยได้จากพ่อแม่ที่ให้ความรักความเข้าใจให้อิสระในการคิดและตัดสินใจ ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง รู้ที่จะเข้าใจตนเอง และความสามารถด้านต่างๆของเด็ก ไม่ว่าจะกาย อารมณ์ สังคม หรือการเรียน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กรู้สึกรักและพอใจผู้ที่อบรมเลี้ยงดูตนและรู้สึกเป็นสุข ส่งผลต่อภาวะอารมณ์ที่ดีและเหมาะสมของเด็กที่แสดงต่อผู้อื่น และพิจารณาตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน พบว่านักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องเทียบเคียงได้กับงานวิจัยของ สุนันท์ ปรีชาชัยสุวรัตน์ (2542) ที่พบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม(ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญู)สูงกว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ งานวิจัยของ อรพินทร์ ชูชม ; อัจฉรา สุขารมณ ; และ อุษา ศรีจินดารัตน์ (2549 : 58) พบว่า การควบคุมตนเป็นปัจจัยจิตลักษณะ ที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพของเยาวชน ประกอบด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ จิตสาธารณะ และจิตสำนึก การบริโภคด้วยปัญญา และพบว่า การควบคุมตนเองส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ความสามารถในการแก้ปัญหา และคุณภาพชีวิต

จากผลการวิจัยที่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสำคัญของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นนักเรียนในกลุ่มเรียนเก่ง อาจแตกต่างไปจากนักเรียนกลุ่มปกติ นักเรียนกลุ่มนี้ได้รับการดูแลจากบิดามารดาเป็นอย่างดี ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ให้ความรัก เอาใจใส่ ใช้เหตุผลในการอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความรักพอใจผู้เลี้ยงดูตน ซึ่งจากผลการวิจัยและสอดคล้องกับผลการวิจัยที่กล่าวในข้างต้น จึงยืนยันได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และนักเรียนในกลุ่มนี้จะมีความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นพิเศษ สามารถควบคุมตนเองในการเรียนให้บรรลุเป้าหมาย มองเห็นผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากหรือน้อย ก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิด

ความฉลาดทางอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นตัวแปรทั้งสองจึงไม่มีปฏิสัมพันธ์กันเพราะแต่ละตัวแปรมีความเข้มแข็งพอไม่ต้องพึ่งตัวแปรอื่นในการส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

สมมติฐานข้อที่ 3 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผลมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกัน คือ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก และการเห็นคุณค่าในตนเองสูงไม่ได้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย และการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่ละตัวแปร พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ แซ่ตั้ง (2547) ที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบพหุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์แนวพหุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิมากร ศิริเตชะ (2549) ที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ผลที่พบแสดงว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล โดยที่พ่อแม่จะให้ความเอาใจใส่ดูแลลูก มีการเตรียมความพร้อมด้านการเรียน ติดตามและคอยพูดคุยตักเตือนลูกอยู่เสมอมากกว่าการลงโทษ ให้ความรักความเข้าใจให้อิสระในการคิดและตัดสินใจ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล จึงเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดที่จะส่งผลต่อการพัฒนาอารมณ์ สังคมและพฤติกรรมของเด็ก (สุธรรม นันทมงคลชัย และคณะ ,2545) และจากผลวิจัยและความสอดคล้องกับผลวิจัยอื่นที่กล่าวในข้างต้น จึงยืนยันได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน และพิจารณา ตัวแปรการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี้ สุวะมาตย์ (2544) ได้ศึกษาผลการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีต่อระดับเชาว์อารมณ์ พบว่า หลัง

การทดลอง นักเรียนในกลุ่มทดลอง มีเชาว์อารมณ์สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม และนักเรียนในกลุ่มทดลอง มีระดับเชาว์อารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลวิจัยนี้ที่กล่าวข้างต้นที่พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ได้ลำดับที่1 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีอิทธิพลต่อวิธีการคิด การทำ การพูด รวมถึงกริยาท่าทางที่แสดงออกมา ความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่น และความสำเร็จในชีวิต ประกอบ การมองตนเอง อารมณ์ การเคารพสิทธิของตนเอง การปรับตัว ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และบุคลิกภาพ (อุมพร ตรังคสมบัติ ,2543) จากผลวิจัยและงานวิจัยอื่น แสดงให้เห็นว่า การเห็นคุณค่าในตนเองส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

สมมติฐานข้อที่4 นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง จะมีความฉลาดอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกัน คือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง กล่าวคือ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ไม่ได้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่ละตัวแปร พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัลศักดิ์ พีรศักดิ์โสภณ (2547) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพินท์ ชูชม; อัจฉรา สุขอารมณ์ ; และ อุษษา ศรีจินดารัตน์ (2549). ที่พบว่า เยาวชนวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางปัญญาสังคม อารมณ์ของบิดามารดาอย่างเหมาะสม จะมีจิตสำนึกทางปัญญาสูง และมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อจิตสำนึกทางปัญญาโดยจิตสำนึกทางปัญญาประกอบด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ จิตสาธารณะ และจิตสำนึกการบริโภคด้วยปัญญา ผลที่พบแสดงให้เห็นว่า การที่บิดามารดาเป็น

แบบอย่างที่ดีของความฉลาดทางอารมณ์ โดยการแสดงออกทางอารมณ์ การแสดงออกทางบุคลิก หรือ การแก้ปัญหา เด็กจะได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากพ่อแม่ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดตนเองมากที่สุด โดยการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่และนำแบบอย่างนั้นมาแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป ดังนั้นจึงยืนยันได้ว่าการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา จะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และพิจารณาตัวแปร ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ ผลวิจัยนี้พบความสัมพันธ์กับงานวิจัยที่เทียบเคียงได้แก่งานวิจัยของ อรพินทร์ ชูชม ; อัจฉรา สุขารมณ ; และ อุษา ศรีจินดารัตน์ (2549) พบว่า การควบคุมตนเป็นปัจจัยจิตลักษณะที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกทางปัญญา และคุณภาพของเยาวชน ประกอบด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ จิตสาธารณะ และจิตสำนึกการบริโภคด้วยปัญญา และพบว่าการควบคุมตนเองส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ความสามารถในการแก้ปัญหา และคุณภาพชีวิต ซึ่งผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

สมมติฐานข้อที่ 5 นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกัน คือ การได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา และการเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ไม่ได้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย และมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่ละตัวแปร พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดามาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดาน้อย ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัลศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ (2547) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทาง

สังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพินทร์ ชูชม ; อัฉนรา สุขารมณ ; และ อุษา ศรีจินดารัตน์ .(2549) ที่พบว่า เยาวชนวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางปัญญาสังคม อารมณ์ของบิดามารดาอย่างเหมาะสม จะมีจิตสำนึกทางปัญญาสูง และมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อจิตสำนึกทางปัญญาโดยจิตสำนึกทางปัญญาประกอบด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ จิตสาธารณะ และจิตสำนึกการบริโภคด้วยปัญญา ผลที่พบแสดงให้เห็นว่า การเป็นแบบอย่างเป็นลักษณะที่บิดามารดา แสดงพฤติกรรมต่างๆออกมาและมีอิทธิพลให้ลูกได้รู้ได้เห็น ซึ่งลูกอาจเลียนแบบบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่บิดามารดาต้องการหรือไม่ต้องการให้มีในตัวลูกได้ พฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงออกจึงมีผลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมให้แก่บุตรโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ การที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างในการแสดงออกของความฉลาดทางอารมณ์ ย่อมเป็นแบบอย่างให้ลูกได้โดยการสังเกตจากพฤติกรรมของบิดามารดา และสามารถที่จะแสดงถึงความฉลาดทางอารมณ์นั้นๆได้ต่อไป และจากผลวิจัยและความสอดคล้องกับผลวิจัยอื่นที่กล่าวในข้างต้น จึงยืนยันได้ว่าการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา จะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และพิจารณาตัวแปรการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่านักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตินันท์ ชูมทอง (2547) ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของเชาว์อารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้แก่ ตัวแปร การเห็นคุณค่าในตนเอง และในงานวิจัยของ รัชณี สุวะมาตย์ (2544) พบว่า ผลของการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองตามกรอบแนวคิดซิคโคเน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ในกลุ่มทดลองมีระดับเชาว์อารมณ์สูงกว่าในกลุ่มควบคุม และมีระดับเชาว์อารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากผลวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ จึงกล่าวได้ว่าผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเป็น เคารพนับถือตนเอง รับรู้จุดเด่นจุดด้อย พร้อมทั้งพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน ซึ่งต่างจากผู้ที่ไม่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะขาดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะแสดงออกทั้งทางด้านการพูดและท่าทาง หลีกเลี้ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกดดัน ส่งผลเสียต่อมิตรภาพ ความสามารถในการมีสัมพันธ์กับผู้อื่นและการประสบความสำเร็จในอนาคต (Golden and Lash .1994 ; Rosenberg .1979 ; Cited in Berk.1991;อ้างอิงจาก จิตตินันท์ ชูมทอง .2547:23) ดังนั้นจึงยืนยันได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

สมมติฐานข้อที่ 6 นักเรียนที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้มาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกัน คือ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง กล่าวคือ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้มาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง ไม่ได้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ น้อย และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่ละตัวแปร พบว่านักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้มาก มีความฉลาดทางอารมณ์มากกว่า นักเรียนที่ได้รับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้น้อย ผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศิลป์ สารแสน (2543) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนในระดับสูง และมีทิศทางของความสัมพันธ์อยู่ในทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในงานวิจัยของกรมวิชาการ (2545) ที่พบว่า พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติจริงมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ๆมาพัฒนาการเรียนการสอน ส่งผลต่อการแสดงออก ความมั่นใจในตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้น มีความสุขความพอใจ มีจิตสำนึกดี มีคุณธรรมจริยธรรม จากผลวิจัยและผลวิจัยที่สอดคล้อง แสดงให้เห็นว่า บรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม การจัดสื่อและประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกและตัดสินใจ ได้ริเริ่มอย่างอิสระ จึงเป็นบรรยากาศของความรักความอบอุ่นและอิสระ มีความเห็นอกเห็นใจกัน จะนำมาซึ่งความสุข ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน ช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นจึงยืนยันได้ว่า บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และพิจารณาตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ

สมมติฐานข้อที่ 7 นักเรียนที่ได้รับสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในลักษณะตรงกันข้าม

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกัน คือ สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนมาก และมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ไม่ได้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนน้อย และมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่ละตัวแปร พบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนมาก มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนน้อย ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเลวิน ลิปปิท และไวท์ (สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว, 2526 ; อ้างอิงจาก Lewin Lippitt & White, n.d.) เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพนักเรียน ที่พบว่า กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย เด็กจะมีความร่วมมือและเคารพซึ่งกันและกัน ส่วนกลุ่มตรงข้าม เด็กจะเป็นคนก้าวร้าวเนื่องจากรู้สึกที่ตัวเองถูกบังคับกดขี่ ในงานวิจัยของ กมลวิทย์ วันวิชัย (2545) ที่พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบด้านการเรียน นอกจากนี้ในงานวิจัยของ สุภาสิณี นุ่มเนียม (2546) ที่พบว่า นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัวมากกว่า นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวณีย์ วีรพันธุ์ (2546) ที่พบว่า ตัวแปรบุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู การสื่อสารภายในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของ ตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ได้ร้อยละ 94 จากผลวิจัยและความสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น แสดงให้เห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน มีอิทธิพลในการส่งเสริมบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยเริ่มตั้งแต่การวางตัวที่เหมาะสมมีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดสนิทสนม มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน พร้อมรับความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งของนักเรียนได้ เหล่านี้เป็นการแสดงถึงสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ส่งผลให้เกิดความสุขในการเรียน และการอยู่ร่วมกันและยอมส่งผลกระทบต่อจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนย่อมส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และพิจารณาตัวแปรการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่านักเรียนใน

โครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับ นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยบิดามารดา ครูอาจารย์ ได้อบรมสั่งสอน ปลูกฝังการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ และส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน จะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นสถาบันครอบครัว โรงเรียนควรส่งเสริมในการสร้างความฉลาดทางอารมณ์ดังนี้

1.1 ครอบครัว เป็นสถาบันแรกในการอบรมเลี้ยงดู ให้การก่อกำเนิดทางสังคม หล่อหลอมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้น บทบาทของบิดามารดาในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ดังนี้

1.1.1 ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรควรอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม ให้ความรักใคร่เอาใจใส่ในความทุกข์สุขของลูก ไม่ลงโทษโดยใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล พ่อแม่ควรเห็นความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

1.1.2 บิดามารดาควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกทางอารมณ์ และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมกับลูกและคนรอบข้าง

1.2 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศการเรียนรู้อันส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ และสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าบทบาทของครูอาจารย์ มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ ดังนั้นในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนในกลุ่มนี้ให้มีความฉลาดทางอารมณ์ ครูอาจารย์สามารถปฏิบัติตามแนวทางดังต่อไปนี้

1.2.1 ครูอาจารย์ควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน มีการสร้างบรรยากาศการเรียนที่อบอุ่น ให้ความรักความปลอบโยนไม่เครียด มีวัสดุและสื่อการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมกิจกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกของนักเรียน

1.2.2 ครูอาจารย์ควรปฏิบัติตนในการแสดงออกต่อนักเรียน มีความเป็นกันเอง ใกล้ชิด รับฟังเข้าใจนักเรียน และสามารถเป็นที่พึ่งของนักเรียนได้

2. ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า นักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะเป็นผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ดังนั้นผู้ปกครองและครูอาจารย์ ควรส่งเสริมให้นักเรียนในโครงการ

ส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีความฉลาดทางอารมณ์ และหาแนวทางที่จะปรับเปลี่ยนหรือพัฒนานักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ ให้เป็นบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง นอกจากนี้ควรหาวิธีที่จะส่งเสริมให้นักเรียนในกลุ่มนี้ มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูงโดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ หรือการเข้าค่ายเพื่อฝึก ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นมากกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะ และปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน ดังนั้นควรมีการศึกษาถึงลักษณะทางจิตอื่นๆ นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ เช่น ความเชื่ออำนาจในตน และควรมีการศึกษาถึงปัจจัยทางสังคมอื่นๆ เช่น การได้รับการปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์จากโรงเรียน การเห็นแบบอย่างอารมณ์จากเพื่อน ซึ่งอาจจะสามารถอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น

2. การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงทดลองเพื่อสนับสนุนตัวแปรทางสังคมและจิตลักษณะในการศึกษาครั้งนี้ว่าส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์หรือไม่

3. การศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร กับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในแต่ละจังหวัดหรือแต่ละภาค ว่ามีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เนื่องจากความแตกต่างกันของภูมิภาค ทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ เช่น สภาพแวดล้อม ขนาดของโรงเรียน หลักสูตรการเรียน การได้รับการสนับสนุนโครงการหรือการสอนของครู เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวิทย์ วันวิชัย. (2545). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร.**
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2545). **วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และค่านิยม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดี และความสุขของผู้เรียน.** พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ : กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรภัทร วรเชษฐ์ . (2548) . **การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อ ลักษณะ มุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์ .**
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- กิตติรัตน์ ชัยรัตน์. (2547). **ประสบการณ์ในการเข้าค่ายวิทยาศาสตร์และลักษณะจิตใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนสาระวิทยาศาสตร์.**ปริญญาานิพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กัณฑวรรณ มีสมสาร. (2544) **การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง.**
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . ถ่ายเอกสาร.
- เกษม เกษมนุกิจกุล. (2534) . **ค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัว และการถ่ายทอดค่านิยมที่แตกต่างกัน.** ปริญญาานิพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2533) **ผู้ชีวิตด้วยจิตวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ. : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ขนิษฐ คำทอน. (2549,กันยายน) . **การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา.***วารสารการศึกษาไทย.* 3(24): 13-14

คมเพชร ฉัตรศุภกุล.(2545) รายงานการวิจัยเรื่องแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก .1-2 ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คมเพชร ฉัตรศุภกุล ;และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544) . รายงานการวิจัยเรื่องการสร้าง **มาตรฐานประเมินและปกติวิสัย** ของความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย . (ภาควิชาการแนะแนว และ จิตวิทยาการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

ศิริบุญ จงวุฒเวศย์;สมพร ร่วมสุข ;และวรรณภา แสงวัฒนะสุข. (2547). **การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร

จรัญศักดิ์ พีรศักดิ์โสภณ. (2547). **ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ และจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น**. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จิตตินันท์ ชุ่มทอง . (2547) . **ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ของนิสิตศึกษามหาวิทยาลัย.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ)** . กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ฉันทนา ภาคบงกช. (2540 , มกราคม). ปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์. **วารสารการศึกษาปฐมวัย** .1(1):21

ฉันทนา ภาคบงกช. (2544 , พฤษภาคม). การอบรมเลี้ยงดูที่สร้างเสริมความสุข. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์**.7(1) :31

ชนมณีภา วรกวิน , ลินดา สุวรรณดี. (2547). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ของนักศึกษาชายในสถาบันอุดมศึกษา**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ . สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ : 63-64

ชาญชัย ยมดิษฐ์ . (2548) . **เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย** . พิมพ์ครั้งแรก . กรุงเทพฯ : บริษัท หลักพิมพ์ จำกัด .

ชุมพร ยงกิตติกุล.(2544) **บทบาทของครอบครัวต่อกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนไทย**. การประชุมทางวิชาการ “การผสมผสานแนวความคิดทางจิตวิทยาตะวันออกตะวันตก” ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์จิตวิทยาตะวันออก-ตะวันตก คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: หน้า97

- ญาดา หลาวเพชร. (2544). **บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา กับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐกมล ชาญสาธิตพร ; ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา ; และ ศิริกุล อิศรานุรักษ์.(2545,พฤษภาคม-สิงหาคม).สัมพันธภาพในครอบครัว การยอมรับจากเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น.**วารสารสาธารณะสุขภาพศาสตร์**.32(2) : 130
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2543). **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและพัฒนาบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วนินทานนท์. (2536). **ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน**. กรุงเทพฯ. สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; อรพินทร์ ชูชม; และงามตา วนินทานนท์. (2528). **ปัจจัยทางจิตนิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแม่ไทย**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2547). จิตลักษณะที่สำคัญตามทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ และพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้า.
วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์ : ระบบพฤติกรรมไทย . 1(2) : 163”
- ดุษฐีย์ โยเหลา. (2535). **รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยวิธีการวิเคราะห์เมตา**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เดนิส ลอร์เวนท์. (1996). **เสริมสร้างการรู้ค่าตนในห้องเรียน**. แปลโดยสถาบันแปลหนังสือกรมวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- เดือนเพ็ญ สุขมาน. (2549). **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสรรค์สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวกในห้องเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเขตเจ้าพระยา สังกัดกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีศิลป์ สารแสน . (2543) . **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียน ด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจ ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.

- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542,กรกฎาคม-2543, มิถุนายน). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับ การศึกษา.การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 2(3-4) : 8-9
- เทอดศักดิ์ คงเดช. (2543,มีนาคม-เมษายน). ความสามารถทางอารมณ์กับความสำเร็ของชีวิต. **ข่าวสารกองบริการการศึกษา.** 11(84) : 18
- นันทนา วงษ์อินทร์. (2542,กรกฎาคม-2543, มิถุนายน). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับ การ ศึกษา.การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 2(3-4) : 20
- ปฏิมากร ศิริเดชะ. (2549). **ปัจจัยทางสังคม ลักษณะทางจิต และลักษณะทางชีวสังคมที่ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เื้อต่อสังคม ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร.** ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา ธรรมมา .(2547,เมษายน) . การเห็นคุณค่าในตนเอง . **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ .** (32) 48
- ปิยะวรรณ เลิศพานิช . (2547) .**การพัฒนารูปแบบการพัฒนาเยาว์อารมณ์แบบผสมผสาน .** วิทยานิพนธ์ คด.ช. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . ถ่ายเอกสาร
- ผกา สัตยธรรม . (2545). **รายงานการวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กปัญญาเลิศ .**กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาณิตา บัวขำ. (2547). **ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธ โดยแม่กับพฤติกรรมการจัดการอารมณ์โกรธของเด็กก่อนวัยเรียน :** **เปรียบเทียบ ระหว่างเด็กไทยกับเด็กญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย.** ปริญญา นิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2528). **สุขภาพจิตเบื้องต้น.** ฉบับแก้ไข . กรุงเทพฯ.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). **การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : ตำราอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ;และ คมเพชร ฉัตรสุภากุล. (2543) . **รายงานการวิจัยเรื่อง ยุทธวิธีการ เรียนและการศึกษาของวัยรุ่น.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผ่องพรรณ แวรวิเศษ . (2543) . **ลักษณะจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาท ของวัยรุ่น.**ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

- เพียงพะยอม เปลี่ยนดวง .(2544). การศึกษาตัวแปรคัตสรรที่ส่งผลต่อระดับเซว่อารมณข์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร . วิทยานิพนธ์ คม.
(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .ถ่ายเอกสาร.
- มีนมาลย์ สุภาพล. (2548). โมเดลสมการโครงสร้างของเซว่ปัญญา ความฉลาดทางอารมณข์ ความคิดสร้างสรรค์ กลยุทธ์ในการศึกษาและการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
วิทยานิพนธ์ คม.(วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- มูไรซ์ เจ และคณะ. (2546). เซื่อเออะEQคุณช่วยสร้างEQลูก. แปลโดย นุชนาฏเนตรประเสริฐศรี . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แฮปปี้แฟมิลี่.
- รัชนี สุวะมาตย์ . (2544) . ผลของการฝึกการเห็นคุณค่าในตนเองตามกรอบแนวคิดของซิคโคน ที่มีต่อระดับเซว่อารมณข์และพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่3 . วิทยานิพนธ์ คม. (จิตวิทยาการศึกษา) . กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . ถ่ายเอกสาร .
- รัตนา แแดงประเสริฐ . (2545) อิทธิพลของการเห็นคุณค่าในตนเอง การคุกคามต่อการนิยามตนเองและความใกล้ชิดระหว่างตัวบุคคลที่มีต่อความอิจฉา.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม) กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . ถ่ายเอกสาร.
- โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย. (2550). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศโรงเรียนต้นแบบขนาดใหญ่โรงเรียนสามาเสนวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; และ ประทีป จินนี (2546). การอบรมเลี้ยงดู:รูปแบบและผลที่เกิดกับลูกรัก.ใน รวบรวมบทความร่วมสร้างสรรค์เด็กและเยาวชน. มนัส บุญประกอบ; และ วิลาสลักษณ์ ชิววัลลี่. หน้า53-58. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ มศว.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ. (2547). เด็กไทยวันนี้จะอยู่อย่างไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย .
- วรารณณ์ ตระกูลสุษดี. (2549). จิตวิทยาการปรับตัว. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วรารณณ์ รักวิจัย. (2544,มกราคม-ธันวาคม). การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้.(Learning Environment). วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. 2(1-3) : 25-26
- วิสา เบ็ญจะมโน. (2544 , มกราคม – กุมภาพันธ์). ความสามารถทางอารมณข์. การประชาสงเคราะห์. 44(1)

- ศิณภาพร แสงใส . (2548) . **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 .** วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(วิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- ศรีรัตน์ ชัญจนันต์. (2546). **ความฉลาดทางอารมณ์ของพ่อแม่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู
กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร.**
ปริญญาโท กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สกล เทียงแท้ ;และสุमितตรา เจิมพันธ์ .(2546) **ผลการฝึกจิต-พฤติกรรมแบบบูรณาการต่อ
พฤติกรรมการขับชื้ออย่างปลอดภัยของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น .** สำนักงาน
คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ . : 7
- สมชัย วุฒิปรีชา. (2547,กุมภาพันธ์). **ข้อคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา. วารสารศูนย์ศึกษา
สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. 49(1) : 5-7**
- สมบัติ นพรัถ และอรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2542). **รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความสัมพันธ์
ระหว่างครูกับนักเรียนในการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย เขตการศึกษา 7. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- สมศักดิ์ ชินพันธ์. (2523). **ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน
กับความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.**
- สวณีย์ วีระพันธ์. (2546). **การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์ วท.ม.(เทคโนโลยีวิจัยการศึกษา). บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.**
- สุกานดา นิมทองคำ. (2535) . **ตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่
เอื้อต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร .**
ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร . ถ่ายเอกสาร.
- สุจินดา มูลผล. (2548). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธและพฤติกรรม
กตัญญูกตเวที ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลของวัดใน
พระพุทธศาสนา.ปริญญาโท วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).**
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์. (2542). **การใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองแตกต่างกัน.**ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- สุภาสิณี นุ่มเนียม. (2546). **ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบหน้าที่ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.**วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(พัฒนาศึกษา).กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุภารัตน์ แซ่ตั้ง. (2547). **ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียนและลักษณะทางพุทธของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6.**ปริญญาานิพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุमितตรา เจิมพันธ์ . (2545) . **จิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย .**วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(พัฒนาศึกษา).กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร .
- สุริยะ พันธุ์ดี. (2532). **ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียนกับจิตลักษณะและพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.** ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) . กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณณี พุทธิศรี ;และ ชัชวาล ศิลปะกิจ . (2541,ตุลาคม-ธันวาคม) .การพัฒนาแบบสอบถาม The Five-Scale Test of Self-Esteem for Children ฉบับภาษาไทย. **วารสารสมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย.** 43(4) : 358-363
- สุธรรม นันทมงคลชัย;ถวัลย์ เนียมทรัพย์ และระวีวรรณ ชุ่มพฤษ. (2547,พฤษภาคม-สิงหาคม). **การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไทย : การศึกษาเชิงคุณภาพ.วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.**10 : 96-106.
- สุภาพร พิสิฐพัฒน์. (2543) . **การสร้างแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) . กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว. (2526). **ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน ความรู้สึกรับผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเอง.** ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) . กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- แสงอรุณ ธรรมเจริญ ;และลินดา สุวรรณดี. (2547). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง**ตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรม จริยธรรมของเด็กวัยรุ่น ในเขตที่มีแหล่งยั่วใน ระดับต่างกัน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- แสง ทวีคุณ. (2538) . **การฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในนักเรียนอาชีวศึกษา**. ปริญญาโท พ.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) . กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร .
- แสง ทวีคุณ ; นิภาพร โชติสุดเสนต์ ;และ ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก. (2546) . **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องผลของการพัฒนาจิต และทักษะต่อพฤติกรรมการปลูกฝังวินัย แก่นักเรียนของครู** . กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ .
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค.
- สำราญ กำจัดภัย;และผจงจิต อินทสุวรรณ. (2546,พฤษภาคม-สิงหาคม). การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร**.11(2) : 61-74
- ณัฐกมล ชาญสาธิตพร , ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา และ ศิริกุล อิศรานุรักษ์.(2545,พฤษภาคม-สิงหาคม). สัมพันธภาพในครอบครัว การยอมรับจากเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น.**วารสารสาธารณะสุขศาสตร์**.32(2) : 130
- อรพินทร์ ชูชม;อัจฉรา สุขารมณ ;และ อุษา ศรีจินดารัตน์. (2549). **การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัยฉบับที่ 104. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ . (2545 , มกราคม) .สภาพแวดล้อมการเรียนรู้.**สารานุกรมศึกษาศาสตร์** . (25) : 57 – 59

- อรอุมา สงวนญาติ . (2544) . **การศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัด
ความภูมิใจในตนเองที่มีรูปแบบการตอบและวิธีวิเคราะห์ต่างกัน** . ปริญญาานิพนธ์
กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) . กรุงเทพฯ . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร .
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
มิโนภาพแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น**.
วิทยานิพนธ์ วท.ม.(จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
ถ่ายเอกสาร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง . (2546) . **หลักการสอน** . พิมพ์ครั้งที่3 . กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์ .
- อุบล เลี้ยววาริณ. (2535). **ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรม
สุขภาพของผู้ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.
(พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2543). **Everest พาลูกค้นหาความนับถือตนเอง**. พิมพ์ครั้งที่1.
กรุงเทพฯ: ชันตำการพิมพ์
- อัฉรา สุขารมณ .(2543,มกราคม-มิถุนายน). บทบาทของพ่อแม่ต่อการพัฒนา EQ ในเด็ก .
จิตวิทยาคลินิก. 31(1) : 32
- อัฉรา สุขารมณ . (2544, พฤษภาคม). บทบาทของพ่อแม่ต่อการอบรมเลี้ยงดู. **วารสารพฤติกรรม
ศาสตร์**. 7(1) : 36.
- อัฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม. (2548). **โปรแกรมการส่งเสริมและพัฒนาความฉลาด
ทางอารมณ์ตามแนวตะวันออกสำหรับเยาวชนไทยเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี**.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัฉรา สุขารมณ และอังศิรินทร์ อินทรกำแหง. (2548). **การประมวลและสังเคราะห์งานวิจัย
เกี่ยวกับอิคิวในประเทศไทย**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bandura, A. (1986). **Social foundations thought and action**. Englewood Cliff, NJ :
Prentice-Hall.
- Berns, R.M. (2004). **Child, family, school, community : Socialization and support**.
Thomson : Australia.
- Denham,SA. (1998). **Emotional Development in Young Children**. New York. Guilford.

Goleman,D .(1995). **Emotional : Why it can Master More Than IQ**. Newyork. BasicBook.
(43 – 44)

Goleman,D. (1998).**Working with Emotional Intelligence**. Newyork . Bantan Book.
(26 - 27)

Mayer,J.D.;& Salovey, P. (1997). “ What is emotional intelligence?” In P. Salovey &
D. Sluyter(Eds). **Emotional development and emotional intelligence : Education
Implications**. Newyork : Basic Books.

ภาคผนวก

แบบสอบถามนักเรียน

กุมภาพันธ์ 2551

สวัสดิ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5

ข้าพเจ้ากำลังดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักเรียน ข้อมูลที่ได้จากนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนานักเรียนและสังคมต่อไป ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากนักเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง โดยการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ให้ครบทุกข้อและทุกตอน โดยตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน แบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
- ตอนที่ 2 การสำรวจตนเอง
- ตอนที่ 3 สภาพแวดล้อมทางสังคม
- ตอนที่ 4 การควบคุมตนเอง
- ตอนที่ 5 การเห็นคุณค่าในตนเอง

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดี และขอรับรองว่า คำตอบของนักเรียนทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับและใช้ในการวิจัยเท่านั้น จึงขอให้นักเรียนตอบด้วยความสบายใจและครบถ้วน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาวิทยุรุ่นไทยให้มีคุณภาพต่อไป

ขอขอบคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายปรีชา โยธี (ผู้วิจัย)

กุมภาพันธ์ 2551

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน หรือเติมข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

1. โรงเรียน .....
2. เพศ ชาย หญิง
3. ชั้น ม.2 ม.5
4. เกรตเฉลี่ยในรอบปีที่ผ่านมา .....

ตอนที่ 2

การสำรวจตนเอง

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง (.....) นั้นๆ เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

- 1.ฉันไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง (r = .290)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 2.มันยากที่จะเข้าใจความรู้สึกของตนเอง (r = .376)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 3.ฉันสามารถรู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไรอยู่ (r = .234)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 4.ฉันยุ่งยากลำบากใจที่จะพูดถึงความรู้สึกของตนเอง (r = .342)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 5.ไม่ว่าจะทำอะไรฉันทำอย่างมีสติและมั่นใจ (r = .404)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 6.ฉันบอกได้ว่าเหตุการณ์ใดที่จะทำให้ฉันโกรธ (r = .310)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 7.เวลาโกรธฉันไม่รู้ว่าจะระงับความโกรธนั้นได้อย่างไร (r = .428)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 8.เวลาฉันเครียดฉันจะทำอะไรไม่ถูก (r = .429)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

- 9.ฉันรู้ว่าจะทำจิตใจของตนเองให้สงบได้อย่างไร (r = .328)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 10.ฉันสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ในขณะโกรธ (r = .342)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 11.เวลาอยู่ใกล้คนที่อารมณ์เสียฉันจะรู้สึกเครียดไปด้วย (r = .106)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 12.ฉันเคยตะโกนและกรีดร้องเวลาโกรธ (r = .235)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 13.ฉันต้องใช้เวลานานในการข่มอารมณ์เมื่อมีความรู้สึกไม่พอใจ (r = .335)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 14.ไม่ว่าจะทำอะไรฉันก็มั่นใจในสิ่งที่ทำ (r = .351)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 15.ฉันหวังว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ฉันทำจะต้องดีที่สุด (r = .230)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 16.ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดฉันก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (r = .417)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 17.ฉันคิดไม่ค่อยออกว่าฉันต้องการอะไรในชีวิต (r = .431)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 18.ฉันเป็นคนไม่ค่อยกระตือรือร้นในการเรียน (r = .368)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

- 19.ฉันจะกำหนดเป้าหมายในการเรียนให้สูงขึ้นทีละน้อยเพื่อสร้างกำลังใจให้กับตัวฉัน ($r = .185$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 20.ฉันไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะมีความสุข ($r = .515$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 21.ฉันรับรู้ถึงความรู้สึกของเพื่อนได้ในขณะสนทนากัน ($r = .307$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 22.ฉันสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ ($r = .391$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 23.ฉันใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น ($r = .372$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 24.ฉันมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($r = .426$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 25.ฉันหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเสียใจ ($r = .281$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 26.ฉันพร้อมที่จะทำให้คนรอบข้างพอใจ ($r = .425$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 27.เมื่อมีความคิดเห็นขัดแย้งในหมู่เพื่อนฉันเข้าใจถึงความขัดแย้งนั้นได้ ($r = .363$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
- 28.ฉันชอบช่วยเหลือผู้อื่น ($r = .369$)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

29. เพื่อนๆ ของฉันชอบปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับฉัน (r = .189)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
30. ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น (r = .362)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
31. มิตรภาพมีค่ามากสำหรับตัวฉันและเพื่อนๆ (r = .292)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
32. ฉันเป็นตัวกลางประสานความคิดของเพื่อนในกลุ่มไม่ได้ (r = .315)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
33. ฉันให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาของกลุ่ม (r = .411)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
34. ฉันชอบทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มรู้สึกสนุกสนาน (r = .296)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

สรุปค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

เครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .836

ตอนที่ 3

สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางบ้าน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับวิธีการที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง หรือ ผู้ที่เลี้ยงดูนักเรียน ปฏิบัติต่อนักเรียนเป็นจริงมากน้อยเพียงใด ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง (.....) นั้นๆ เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

1. พ่อแม่รักและหวังดีต่อฉัน (r = .599)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. พ่อแม่ช่วยเหลือดูแลฉันอย่างเต็มที่ (r = .553)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. พ่อแม่ไม่เคยสนใจทุกข์สุขของฉัน (r = .696)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. พ่อแม่ทำตัวเหินห่างจากฉัน (r = .720)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. พ่อแม่จะเฝ้าให้กำลังใจ เมื่อฉันต้องทำสิ่งที่ยาก (r = .563)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. พ่อแม่ของฉันมักไม่ยอมฟังคำอธิบายหรือเหตุผลจากฉัน (r = .588)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. พ่อแม่มักอารมณ์เสียเมื่อฉันเข้าใจผิดท่าน (r = .669)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. พ่อแม่มักลงโทษฉันมากเกินไป (r = .637)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
9. พ่อแม่มักให้โอกาสฉันทำความดีเพื่อแก้ตัวใหม่ (r = .154)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
10. พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลเมื่อฉันทำผิดก่อนลงโทษฉัน (r = .459)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. พ่อแม่มักแสดงอารมณ์เสียจนฉันไม่กล้าเข้าใกล้ (r = .681)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
12. เวลาฉันมีเรื่องเสียใจ พ่อแม่จะเข้ามาถามและให้กำลังใจฉัน (r = .579)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
13. พ่อแม่มักอบรมสั่งสอนให้ฉันเห็นใจผู้อื่น (r = .502)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
14. พ่อแม่จะโกรธเมื่อรู้ว่าฉันนำสิ่งของไปให้เพื่อนอื่น (r = .487)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
15. พ่อแม่ของฉันมักจะพูดจากันด้วยดีแม้จะมีเรื่องขัดแย้งกัน (r = .531)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
16. เมื่อพ่อ/แม่มีอารมณ์โกรธมาจากที่อื่นมักจะมาลงที่ฉัน (r = .672)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
17. พ่อแม่มักมีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน (r = .619)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18.พ่อแม่ไม่เคยสนใจความรู้สึกของกันและกัน (r = .629)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19.เมื่อพ่อต่อว่าแม่จุกจิกขี้บ่นแม่จะแสดงสีหน้าไม่พอใจ (r = .534)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20.พ่อแม่ของฉันเป็นแบบอย่างให้แก่ฉันในการควบคุมอารมณ์ที่ดี (r = .578)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

สรุปค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

เครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล(ข้อที่1ถึงข้อที่10)

มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .798

เครื่องมือวัดการได้รับแบบอย่างความฉลาดทางอารมณ์จากบิดามารดา (ข้อที่11ถึงข้อที่20)

มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .865

สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับประสบการณ์ที่โรงเรียน และครูอาจารย์จัดให้กับนักเรียน มากน้อยเพียงใดที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง (.....) นั้นๆ เพียงช่องเดียว

1. ห้องเรียนที่ฉันอยู่เต็มไปด้วยความรักและอบอุ่นของครูและเพื่อน (r = .646)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. บรรยากาศการเรียนในห้องมีความเป็นกันเองไม่เครียด (r = .590)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. ฉันมีโอกาสดำเนินการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในชั้นเรียนของฉัน (r = .484)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. ฉันและเพื่อนๆ ได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ให้ครูและเพื่อนๆ ได้เห็น (r = .493)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. เพื่อนๆ ในห้องมักแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน (r = .351)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. ครูสอนและอบรมฉันด้วยถ้อยคำที่สุภาพนุ่มนวล (r = .438)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. ครูมักตั้งเป้าหมายไว้สูงเกินกว่าที่ฉันจะสามารถทำได้ (r = .178)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. ครูเป็นที่พึ่งได้ตลอดเวลาสำหรับฉัน (r = .385)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. ห้องเรียนของฉันเป็นห้องเรียนที่สวยงาม (r = .623)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. ฉันรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในห้องเรียน (r = .537)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. ครูให้ความเป็นกันเองกับฉัน (r = .501)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. แม้ว่าฉันจะตอบคำถามครูไม่ได้ ครูก็ไม่โกรธ (r = .578)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. ครูมักแสดงว่าครูเป็นผู้ถูกเสมอ (r = .444)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. ในขณะที่เรียนครูเปิดโอกาสให้ฉันได้ซักถาม (r = .394)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. ครูจะให้คำปรึกษาแก่ฉันด้วยความยินดี (r = .537)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. เมื่อฉันถามปัญหาครูมักจะแสดงความไม่พอใจที่จะตอบคำถาม (r = .653)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. ในการทำกิจกรรมครูจะเลือกคนอื่นโดยไม่เลือกฉันแม้ว่าฉันจะสนใจทำ (r = .584)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. ครูมุ่งสอนมากเกินไป จนละเลยที่จะสนใจตัวฉัน (r = .671)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19.ครูทำให้เกิดบรรยากาศดีในห้องเรียน ($r = .577$)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20.ครูไม่เคยให้กำลังใจฉันเมื่อท้อแท้มีปัญหา ($r = .697$)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

สรุปค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

เครื่องมือวัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ (ข้อที่1ถึงข้อที่10)

มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .791

เครื่องมือวัดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน (ข้อที่11ถึงข้อที่20)

มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .857

ตอนที่ 4

การควบคุมตนเอง

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง (.....) นั้นๆ เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

1.ฉันอยากได้สิ่งหนึ่งสิ่งใดและต้องรอคอยฉันจะหมดความอดทน (r = .404)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2.ฉันชอบหุ้มปกหนังสือทุกเล่ม เพื่อให้หนังสือไม่เก๋าง่าย (r = .067)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3.เมื่อฉันซีเกียจฉันจะไม่แปร่งฟันตอนเช้า (r = .585)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4.ฉันคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่จะต้องไปวิตกกังวลกับอนาคต (r = .139)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5.ฉันมักจะลืมทำการบ้านเสมอ (r = .402)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6.ฉันอยากเรียนหนังสือมากๆ เพื่อจะได้ทำงานดีๆ (r = .244)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7.ฉันไม่อยากสอบตกจึงขยันดูหนังสือ (r = .274)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8.แม้ร่างกายจะสทปรก ฉันก็จะไม่อาบน้ำ ถ้ารู้สึกไม่อยากอาบ (r = .510)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เครื่องมือวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .625

ตอนที่ 5

การเห็นคุณค่าในตนเองตนเอง

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง (.....) นั้นๆ เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

1.ฉันเป็นคนสำคัญ (r = .417)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2.ฉันเป็นคนไร้ค่าในสายตาของคนอื่น (r = .702)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3.เพื่อนฟังความคิดเห็นของฉัน (r = .476)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4.ฉันรู้สึกเหมือนต้องเผชิญโลกโดยลำพัง (r = .608)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5.ฉันมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้อื่น (r = .659)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6.ฉันภาคภูมิใจในความเป็นตัวฉัน (r = .570)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7.ฉันสามารถเป็นที่พึ่งแก่คนในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงได้ (r = .572)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8.ฉันทำอะไรไม่ได้เรื่อง (r = .728)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9.ฉันรู้สึกเหมือนตนเองล้มเหลว ($r = .761$)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10.ฉันไม่ภูมิใจกับอะไรเลยที่เกี่ยวกับตนเอง ($r = .649$)

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
จริงมากที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าในตนเองมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .882

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

1.รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณี	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.อาจารย์ ดร.สุภาพร ณะชานันท์	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.อาจารย์ ดร.จรัล ชุ่มฉวีวัฒน์	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายชื่อโรงเรียนที่ใช้พัฒนาเครื่องมือวัด และกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนที่ใช้พัฒนาเครื่องมือวัด

โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
2. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายปรีชา โยธี
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 2 ธันวาคม 2506
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	73/6 หมู่6 ซอยเพชรเกษม108 ถนนเพชรเกษม แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานช่าง ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กลุ่มออกแบบและก่อสร้าง สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาปีที่5(ม.ศ.5)จากโรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2528	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม จากวิทยาลัยเทคนิคดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2546	ครุศาสตร์บัณฑิต (การบริหารการศึกษา) จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2551	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต(สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ